

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY JEDWABNO NA LATA
2021-2030

JEDWABNO 2021

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Proces opracowania Strategii	5
2. Diagnoza sytuacji społeczno-ekonomicznej Gminy Jedwabno	7
2.1. Położenie i ludność	7
2.2. Gospodarka i rynek pracy	11
2.3. Pomoc społeczna	13
2.4. Edukacja i wychowanie	17
2.5. Kultura, kultura fizyczna i sport	18
2.6. Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo publiczne	18
2.7. Aktywność mieszkańców	19
3. Główne wyzwania strategiczne i prognoza zmian	21
3.1. Ubóstwo, bierność zawodowa i bezrobocie	21
3.2. Funkcjonowanie rodzin z dziećmi	23
3.3. Sytuacja osób starszych, z niepełnosprawnościami i chorujących	25
3.4. Przemoc w rodzinie i uzależnienia	27
3.5. Rozwój gminnego systemu usług społecznych oraz aktywności społecznej	29
4. Analiza SWOT	30
5. Cele i kierunki działań	32
Obszar I. Ubóstwo, bierność zawodowa i bezrobocie	33
Obszar II. Funkcjonowanie rodzin z dziećmi	35
Obszar III. Sytuacja osób starszych, z niepełnosprawnościami i chorujących	37
Obszar IV. Dysfunkcje społeczne	39
Obszar V. Gminny system polityki społecznej	41
6. Sposób realizacji Strategii	43
6.1. Koordynacja wdrażania Strategii	43
6.2. Aktualizacja Strategii	43
6.3. Ramy finansowe	43
6.4. Monitoring Strategii	45
7. Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi i programowymi	46
Podsumowanie	50
Spis tabel	51
Spis wykresów	51

Wprowadzenie

Strategia rozwiązywania problemów społecznych stanowi wyraz lokalnej polityki społecznej. W szerokim znaczeniu jest to działalność zmierzająca do poprawiania standardów życia wszystkich mieszkańców wspólnoty samorządowej, a nie tylko osób i grup zagrożonych bądź dotkniętych wykluczeniem społecznym ze względu na bariery i trudności życiowe oraz ograniczone możliwości i utrudniony dostęp do usług społecznych. Tak rozumiana polityka społeczna obejmuje zagadnienia z dziedziny zatrudnienia, edukacji, kultury, wypoczynku, ochrony zdrowia oraz zabezpieczenia potrzeb materialnych i mieszkaniowych. Jej odzwierciedlenie stanowi *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jedwabno na lata 2021-2030*, która, choć umiejscowiona ściśle w zadaniach i kompetencjach samorządu gminy, odnosi się do różnych aspektów funkcjonowania społeczności lokalnej.

Opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowi, w świetle art. 17 ust. 1 pkt 1 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1876 ze zm.), zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym. W jego ramach należy szczególnie uwzględnić programy pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz inne, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Ustawa precyzuje ponadto, w art. 16b pkt 2, elementy, które musi zawierać strategia. Są to:

- 1) diagnoza sytuacji społecznej,
- 2) prognoza zmian w okresie objętym strategią,
- 3) określenie celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii i jej ram finansowych, a także wskaźników realizacji działań.

Obszar lokalnej polityki społecznej kształtują również inne akty normatywne w randze ustawy, wśród których należy wymienić w szczególności następujące:

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2020 poz. 713 ze zm.);
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. 2020 poz. 821 ze zm.);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2021 poz. 1249 ze zm.);
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. 2021 poz. 1119);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. 2020 poz. 2050);
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. 2020 poz. 685);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1057 ze zm.);
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. 2020 poz. 176);
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (t.j. Dz. U. 2020 poz. 2085);
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1409 ze zm.);

- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. 2021 poz. 573);
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. 2020 poz. 111 ze zm.);
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. 2019 poz. 2133 ze zm.);
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. 2021 poz. 877 ze zm.);
- Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (t.j. Dz. U. 2019 poz. 2407 ze zm.);
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1329).
- Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1297).
- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. 2021 poz. 423 ze zm.);
- Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1348 ze zm).

Realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych odbywa się na podstawie przepisów wskazanych wyżej ustaw, a także szeregu innych, których tu nie wymieniono, a które regulują obowiązki organów gminy, sposób realizacji zadań własnych, jak również określają katalog dostępnych narzędzi.

1. Proces opracowania Strategii

Opracowanie strategii rozwiązywania problemów społecznych jest zadaniem obligatoryjnym każdej gminy, jednak nie istnieje jeden, ustrukturyzowany sposób przeprowadzenia tego procesu. Z punktu widzenia lokalnej polityki społecznej i skutecznego planowania strategicznego istotne jest, by dokument ten był opracowywany w sposób partycypacyjny, uwzględniający z jednej strony potrzeby i oczekiwania różnych grup społecznych, a z drugiej zasoby instytucjonalne i organizacyjne gminy.

Proces przygotowywania *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jedwabno na lata 2021-2030* w dużej mierze uwarunkowany był zaistniałą na świecie i w Polsce sytuacją epidemiologiczną. Ogłoszony w marcu 2020 roku stan pandemii Covid-19 i związane z nim ograniczenia poważnie wpłynęły na funkcjonowanie zarówno jednostek samorządu terytorialnego, jak i całego społeczeństwa. Pierwsza połowa roku przyniosła ograniczenia w działalności gospodarczej, zmniejszenie zakresu lub wyłączenie funkcjonowania instytucji i zakładów pracy oraz izolację społeczną. Po niespełna dwóch miesiącach rząd podjął decyzję o stopniowym wycofywaniu restrykcji, jednak okres izolacji i zamrożenia gospodarki był na tyle długi, by spowodować zamknięcie niektórych zakładów pracy, zwolnienia pracowników, zmniejszenie produkcji i zakresu działalności. Jesień 2020 roku przyniosła tzw. „drugą falę” zachorowań oraz wprowadzenie kolejnych obostrzeń i rekomendacji związanych z izolacją społeczną, pracą zdalną i nauką w trybie on-line, które obowiązywały nadal w pierwszej połowie 2021 roku.

Podstawą planowania strategicznego w jednostce samorządu terytorialnego jest zawsze diagnoza, która jako rodzaj badania ma na celu:

- 1) identyfikację, opis oraz wyjaśnienie zjawisk i procesów w określonej sferze, np. społecznej, gospodarczej, organizacyjnej, finansowej (cel poznawczy);
- 2) opracowanie wniosków oraz wskazówek, na podstawie których będzie możliwe zaplanowanie działań zmierzających do wprowadzenia pożądanych zmian w tej sferze (cel praktyczny).

Diagnoza aktualnej sytuacji społecznej uwzględnia czynniki determinujące warunki i jakość życia ludności, a także zewnętrzne symptomy i przyczyny dominujących problemów – w ujęciu zarówno statycznym jak i dynamicznym, opisującym obserwowalne tendencje przynajmniej na przestrzeni ostatnich 3-5 lat, a w niektórych przypadkach nawet dłuższym, aby uwypuklić zachodzące procesy. Tak rozumiana diagnoza opiera się nie tylko na obiektywnych, ilościowych źródłach danych, ale również na bardziej subiektywnych, lecz jakościowych podstawach, czyli opiniach mieszkańców gminy.

Wśród głównych źródeł danych, wykorzystanych do opracowania diagnozy sytuacji społecznej Gminy Jedwabno, należy wskazać Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Ocenę Zasobów Pomocy Społecznej i sprawozdania MPRI-PS-03 sporządzane przez gminę; sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jedwabnie i innych jednostek organizacyjnych Gminy, Raporty o stanie Gminy, sprawozdania z realizacji programu współpracy z organizacjami, a także inne informacje pozyskane m.in. ze stron internetowych.

Nieodzowny aspekt planowania strategicznego w samorządzie terytorialnym stanowi aktywny udział przedstawicieli instytucji publicznych oraz organizacji obywatelskich działających w sferze rynku pracy, edukacji, ochrony zdrowia, bezpieczeństwa publicznego, a także wspierania rodzin oraz grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dzięki uczestnictwu szerokiej grupy podmiotów możliwe jest lepsze zdiagnozowanie sytuacji wyjściowej, jak również płynne i spójne przejście od problemów i potrzeb społecznych do założeń

wdrożeniowych. W dniu 6 października 2021 r. zorganizowano spotkanie warsztatowe, na którym obecni byli przedstawiciele Urzędu Gminy w Jedwabnie, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jedwabnie, Gminnego Ośrodka Kultury w Jedwabnie, Gminnej Biblioteki Publicznej w Jedwabnie, Środowiskowego Domu Samopomocy w Jedwabnie, szkół gminnych oraz organizacji pozarządowych. W jego trakcie wypracowano analizę SWOT, a także zebrano materiał, który został wykorzystany przy opracowaniu części wdrożeniowej, prezentującej sposób realizacji strategii, w tym wizję, cele i kierunki działań, wskaźniki realizacji działań oraz ramy finansowe.

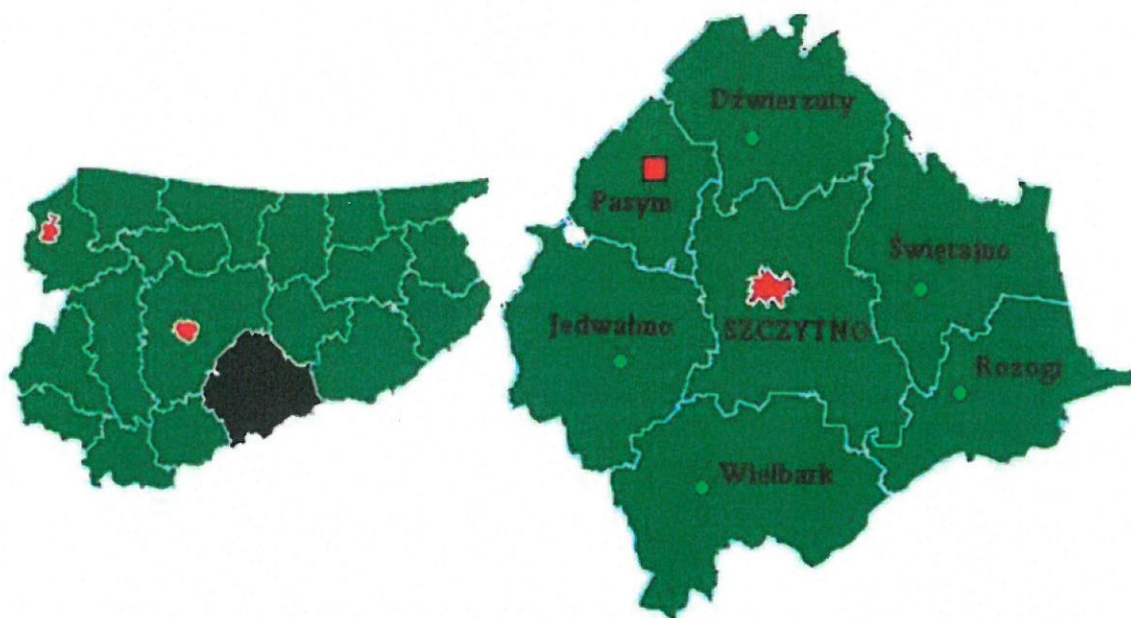

2. Diagnoza sytuacji społeczno-ekonomicznej Gminy Jedwabno

2.1. Położenie i ludność

Gmina Jedwabno jest to gmina wiejska położona w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie szczytyńskim. Bezpośrednio sąsiaduje z gminami: Szczytno, Wielbark, Pasym, Purda, Nidzica, Olsztynek oraz Janowo. Siedzibę jej władz stanowi wieś Jedwabno, oddalona od siedziby powiatu, Szczytna, o 20 km, natomiast od Olsztyna, będącego stolicą województwa – o 43 km.

Rysunek 1. Gmina Jedwabno na tle województwa warmińsko-mazurskiego oraz powiatu szczytyńskiego

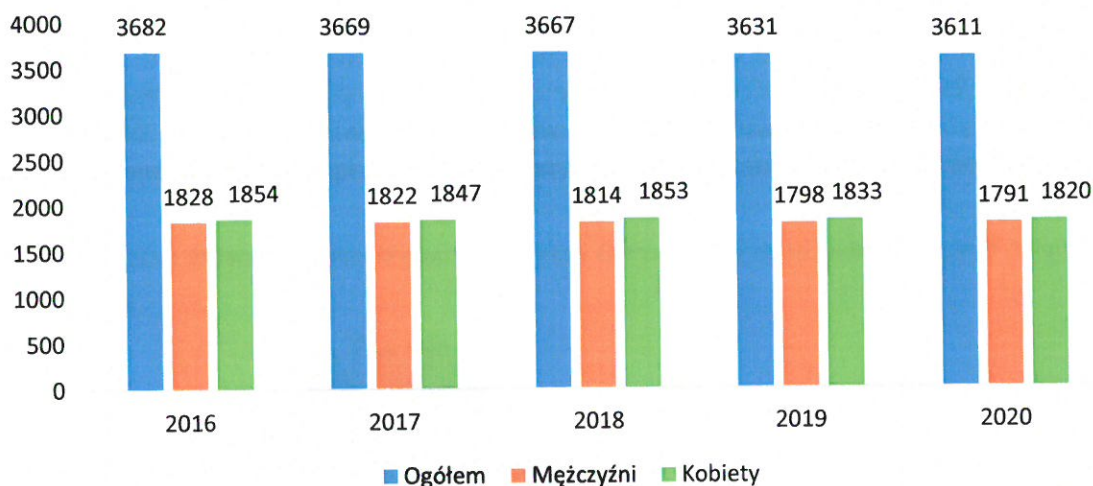

ŹRÓDŁO: [HTTPS://WWW.JEDWABNO.PL/POLOZENIE](https://www.jedwabno.pl/polozenie)

Gmina Jedwabno zajmuje powierzchnię 31 190 ha (ponad 312 km²). Gęstość zaludnienia w 2020 roku ukształtowała się tu na poziomie 12 osób/km², czyli trzykrotnie niższym niż ogólnie w powiecie, gdzie wyniosła 36 osób/km² oraz prawie pięciokrotnie mniejszym w porównaniu do województwa warmińsko-mazurskiego (59 osób/km²).

Pod względem administracyjnym gmina obejmuje 18 sołectw, tj. Dłużek, Brajniki, Burdąg, Czarny Piec, Jedwabno, Kot, Lipniki, Małszewo, Narty, Nowe Borowe, Nowy Dwór, Piduń, Rekownica, Szuć, Waplewo, Witowo, Warchaty oraz Witówko, w skład których wchodzi 21 miejscowości. Największą pod względem liczby ludności miejscowością jest Jedwabno, które w grudniu 2020 roku zamieszkiwane było przez 1 266 osób. W dalszej kolejności należy wskazać Burdąg (381 osób), Szuć (248 osób), Nowy Dwór (239 osób) oraz Witowo (228 osób). W świetle danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2020 roku na obszarze gminy faktycznie zamieszkiwało 3 611 osób, czyli o 71 osób (o 1,9%) mniej niż w 2016 roku i o 20 osób (o 0,6%) mniej niż w 2019 roku. Warto zauważyć, że odnotowywany corocznie spadek przyjmuje niewielkie rozmiary – największy sięgnął wartości 36 osób w 2019 roku w porównaniu do 2018 roku.

Wykres 1. Zmiany liczby ludności Gminy Jedwabno w latach 2016-2020

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

Na spadek liczby ludności Gminy Jedwabno wpływa zarówno ujemne saldo migracji gminnych na pobyt stały, jak i ujemny przyrost naturalny. W latach 2016-2020 saldo migracji wykazywało wartości od -23 do -7, co oznacza, że corocznie więcej osób wymeldowywało się z terenu gminy niż się w niej zameldowywało. Wartości przyrostu naturalnego kształtowały się natomiast na poziomie od -12 do -3, co wskazuje na większą skalę zgonów niż urodzeń mieszkańców gminy.

Tabela 1. Wybrane dane dotyczące migracji na pobyt stały i ruchu naturalnego ludności w Gminie Jedwabno w latach 2016-2020

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Zameldowania	25	30	31	18	26
Wymeldowania	41	53	42	48	33
Saldo migracji	-16	-23	-11	-30	-7
Urodzenia żywe	29	35	39	31	29
Zgony	34	38	43	39	41
Przyrost naturalny	-5	-3	-4	-8	-12

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

W strukturze mieszkańców Gminy Jedwabno w ostatnich pięciu latach niezmiennie przeważały kobiety, stanowiąc w niej od 50,3% do 50,5%, podczas gdy odsetek mężczyzn kształtował się na poziomie od 49,5% do 49,7%. W nieznacznie większym stopniu spadek liczby mieszkańców gminy dotyczył mężczyzn, których liczba w 2020 roku w porównaniu do 2016 roku zmniejszyła się o 37, tj. o 2,0%, podczas gdy liczba kobiet spadła o 34, czyli o 1,8%. W 2020 roku współczynnik feminizacji wyniósł w gminie 102, co oznacza, że tyle kobiet przypadało na 100 mężczyzn mieszkających na jej terenie. Analiza struktury mieszkańców ze względu na płeć i wiek wskazuje jednak na to, że przewaga kobiet dotyczy przedziałów wiekowych od 10 do 19 lat, a następnie 55-59 lat oraz od 65 roku życia wzwyż. W przedziałach wieku, które najczęściej wiążą się z zakładaniem rodziny i decyzją o posiadaniu dzieci, więcej jest mężczyzn, co może wpływać na niższą dzietność w gminie.

Tabela 2. Ludność Gminy Jedwabno według funkcjonalnych grup wieku (31.12.2020)

Wyszczególnienie	Liczba			Odsetek	
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety
0-4	163	83	80	50,92%	49,08%
5-9	188	94	94	50,00%	50,00%
10-14	197	91	106	46,19%	53,81%
15-19	185	91	94	49,19%	50,81%
20-24	239	122	117	51,05%	48,95%
25-29	282	146	136	51,77%	48,23%
30-34	266	145	121	54,51%	45,49%
35-39	284	155	129	54,58%	45,42%
40-44	307	166	141	54,07%	45,93%
45-49	232	117	115	50,43%	49,57%
50-54	233	139	94	59,66%	40,34%
55-59	267	123	144	46,07%	53,93%
60-64	247	133	114	53,85%	46,15%
65-69	192	91	101	47,40%	52,60%
70 i więcej	329	95	234	28,88%	71,12%
85 i więcej	63	10	53	15,87%	84,13%

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

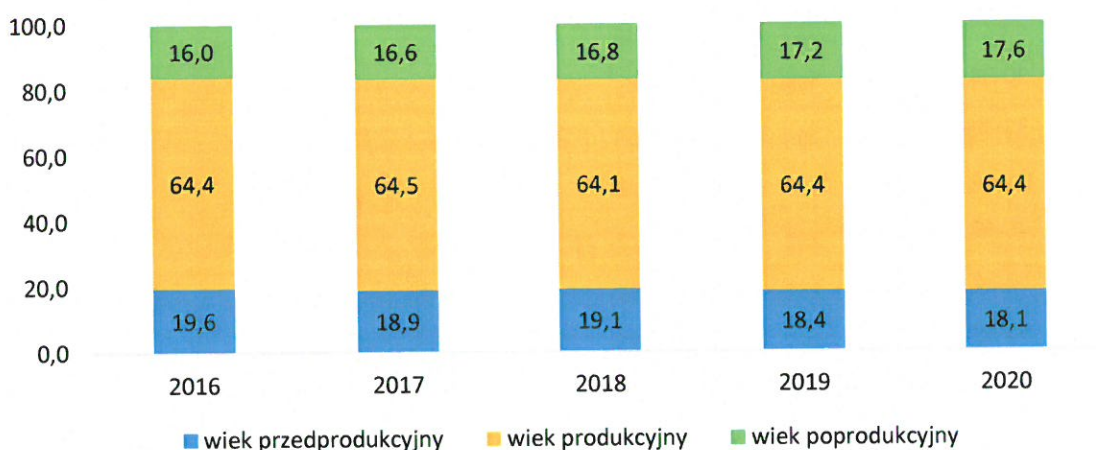
Mieszkańcy w najstarszych grupach wiekowych to przede wszystkim kobiety, które w grupie osób mających 70 i więcej lat stanowiły 71,1%, a w grupie osób w wieku 85 lat i wzwyż aż 84,1%. Jest to związane przede wszystkim z tym, że średnia długość ich życia jest większa niż w przypadku mężczyzn. W województwie warmińsko-mazurskim dla mężczyzn, którzy są obecnie w wieku 60 lat i mieszkają na obszarach wiejskich przeciętne dalsze trwanie życia, czyli średnia liczba lat do przeżycia przy założeniu średniej umieralności z okresu analizy, wynosi 17,8 lat, natomiast dla kobiet 23,1 lat. W odniesieniu do mieszkańców mających 65 lat dane te wynoszą odpowiednio 14,6 i 19,1 lat. Warto również wskazać, że zarówno w województwie, jak i w powiecie szczycieńskim rośnie mediana wieku mieszkańców. W 2020 roku w województwie wynosiła 41,2, natomiast w powiecie kształtowała się na poziomie 40,7, co oznacza, że w obu przypadkach wzrosła w odniesieniu do 2019 roku.

Zmiany struktury wiekowej mieszkańców Gminy Jedwabno w ostatnich latach wskazują na postępujące zjawisko *starzenia się społeczeństwa*. Nie jest ono widoczne jedynie na poziomie gminy, stanowi raczej część procesu, któremu podlegają społeczeństwa w całym kraju oraz państwach Europy Zachodniej. Wynika przede wszystkim z wydłużania się okresu trwania życia ludzkiego, postępu medycyny oraz innych czynników, które wpływają na to, że jakość naszego życia jest coraz wyższa.

W latach 2016-2020 w strukturze mieszkańców Gminy Jedwabno odnotowano następujące zmiany odsetka osób w poszczególnych ekonomicznych grupach wieku¹:

- spadek odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym, a więc dzieci i młodzieży do 17 roku życia – z 19,6% w 2016 roku do 18,1% w 2020 roku;
- utrzymanie się odsetka osób w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat) na poziomie 64,4%;
- wzrost odsetka osób w poprodukcyjnym okresie życia (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety od 60 lat wzwyż) – z 16,0% do 17,6%.

Wykres 2. Ludność Gminy Jedwabno według ekonomicznych grup wieku w latach 2016-2020

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

Powyższe dane wskazują na stopniowe zwiększanie się udziału w strukturze społecznej osób w wieku emerytalnym, jednak skala tego zjawiska nie jest obecnie bardzo poważna. Szczególnie jeśli dane dla gminy porównane zostaną z danymi w skali powiatu czy województwa. Okazuje się bowiem, że w 2020 roku 19,8% mieszkańców powiatu szczycieńskiego było już w poprodukcyjnym okresie życia, natomiast w przypadku województwa warmińsko-mazurskiego odsetek tych osób sięgał już 21,1%. Na przestrzeni lat 2016-2020 udział osób w wieku poprodukcyjnym w województwie wzrósł o 2,6 punktu procentowego, w powiecie o 2,5 punktu, natomiast w gminie o 1,6 punktu.

Zjawisko *starzenia się* społeczeństwa i umiarkowanej skali tego zjawiska potwierdzają wartości wskaźników obciążenia demograficznego ludności Gminy Jedwabno w 2020 roku i ich porównanie do roku 2016. Otóż, w 2020 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminie przypadało 27,3 osób w wieku poprodukcyjnym i 55,4 osób w wieku nieprodukcyjnym, czyli odpowiednio o 2,4 i 0,2 punktu więcej niż w 2016 roku. Na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym było natomiast 97,4 osób w wieku poprodukcyjnym, co oznacza wzrost wskaźnika o 15,5 punktu. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w 2020 roku wyniósł 20,5, natomiast wskaźnik starości, definiowany jako odsetek osób w wieku 65 lat i więcej, ukształtował się na poziomie 14,4 punktów. W porównaniu do 2016 roku wskaźniki te wzrosły, odpowiednio o 2,4 i 1,5 punktu.

¹ Ekonomiczne grupy wieku to: wiek przedprodukcyjny (dzieci i młodzież do 17 roku życia), wiek produkcyjny (mężczyźni 18-64 lata i kobiety 18-59 lat) oraz wiek poprodukcyjny (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety od 60 lat wzwyż).

Tabela 3. Wskaźniki obciążenia demograficznego ludności Gminy Jedwabno w latach 2016-2020

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	55,2	54,9	56,0	55,2	55,4
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	81,9	87,7	88,3	93,7	97,4
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	24,9	25,7	26,2	26,7	27,3
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	18,1	19,0	19,2	20,3	20,5
Wskaźnik starości (odsetek osób w wieku 65 lat i więcej)	12,9	13,4	13,6	14,2	14,4

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

Wartości wskaźników obciążenia demograficznego w gminie kształtują się na niższych poziomach niż w powiecie czy województwie. Dla przykładu, w 2020 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym w powiecie przypadało 21,1 osób w poprodukcyjnym okresie życia, a w województwie było to 34,7 osób. Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej sięgnął tam odpowiednio 16,1% i 17,2%. Porównanie to pozwala twierdzić, że proces starzenia się społeczeństwa Gminy Jedwabno przebiega w sposób umiarkowany i dzięki temu będzie można go jeszcze odwrócić, m.in. poprzez napływ mieszkańców w młodszych grupach wiekowych.

2.2. Gospodarka i rynek pracy

Istotne dla diagnozy sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy jest scharakteryzowanie lokalnej gospodarki. Tworzona jest ona przez system składający się z powiązanych ze sobą podmiotów – firm, instytucji publicznych oraz gospodarstw domowych, które spełniają odmienne funkcje oraz dążą do osiągnięcia określonych celów. Jej specyfika i kondycja uwarunkowane są wieloma czynnikami, w tym m.in. społecznymi, geograficznymi, historycznymi, prawnymi oraz instytucjonalnymi, a jednocześnie w sposób bezpośredni lub pośredni przekładają się na jakość życia mieszkańców danego terytorium.

Na obszarze Gminy Jedwabno w 2020 roku zarejestrowanych było 281 podmiotów gospodarki narodowej, co oznacza, że w porównaniu do 2018 roku liczba ta wzrosła o 12, czyli o 4,5%. Najliczniejszą grupą były podmioty zatrudniające do 9 pracowników, które w 2020 roku w liczbie 269, stanowiły 95,7% ogółu. W dalszej kolejności, w 10 podmiotach zatrudnionych było od 10 do 49 osób (3,6%), natomiast 2 podmioty zatrudniały od 50 do 249 osób (0,7%). Warto również wskazać, że aż 79,7% wszystkich podmiotów gospodarki narodowej w gminie w 2020 roku stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Tabela 4. Wybrane dane i wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Jedwabno w latach 2018-2020

Wyszczególnienie	2018	2019	2020
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	269	265	281
- 0-9 pracowników	256	253	269
- 10-49 pracowników	10	10	10
- 50-249 pracowników	3	2	2
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	214	208	224
Podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	73	73	78
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	114,4	113,3	120,9

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

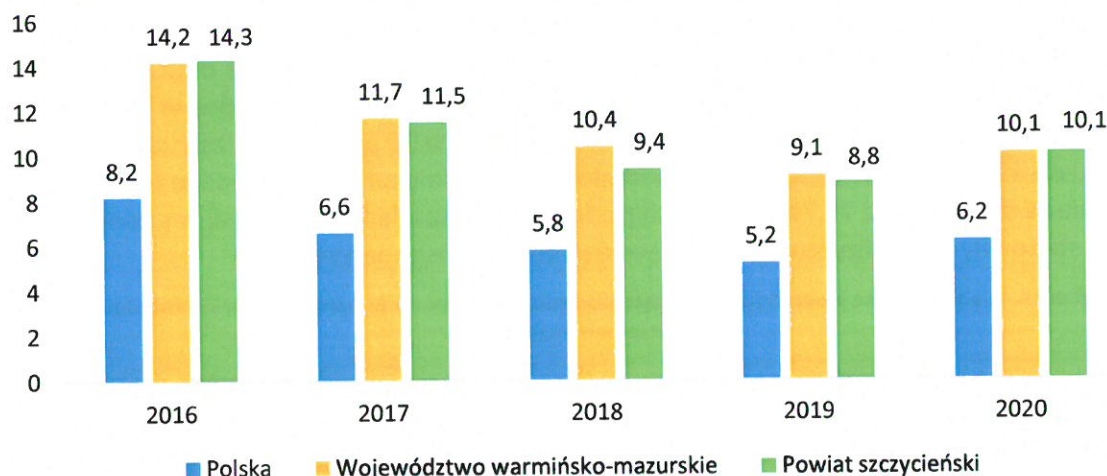
Nasylenie Gminy Jedwabno podmiotami gospodarczymi można scharakteryzować jako średnie. Na każdy 1000 mieszkańców w 2020 roku przypadało tu 78 podmiotów gospodarki narodowej, podczas gdy w powiecie szczycieńskim wskaźnik ten kształtował się na poziomie 84 podmiotów, a w województwie warmińsko-mazurskim sięgał 96. Na każdy 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w analizowanym okresie przypadało 120,9 podmiotów, podczas gdy w powiecie wskaźnik ten wynosił 135,0, a w województwie 158,6.

Największa część podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Jedwabno w 2020 roku funkcjonowała w Sekcji F *Budownictwo* – 59 podmiotów (21,0%) oraz w Sekcji G *Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle* – 35 podmiotów (12,5%). W dalszej kolejności należy wskazać Sekcję I *Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi* – 26 podmiotów (9,3%), Sekcję A *Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo* – 25 podmiotów (8,9%), Sekcję C *Przetwórstwo przemysłowe* – 24 podmioty (8,5%), Sekcję H *Transport i gospodarka magazynowa* – 23 podmioty (8,2%) oraz Sekcje S i T *Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby* – 20 podmiotów (7,1%).

W świetle danych GUS liczba pracujących² w Gminie Jedwabno w 2020 roku wynosiła 495 osób, co oznacza wzrost w porównaniu do 2018 roku o 72 osoby, tj. o 17,0%. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy wyniosła natomiast 123 i w odniesieniu do 2018 roku spadła o 24, czyli o 6,1%.

O sytuacji społeczno-ekonomicznej świadczy także wysokość stopy bezrobocia oraz jej relacja w stosunku do wartości krajowych i wojewódzkich. Obrazuje ona procentowy stosunek liczby ludności bezrobotnej do liczby ludności aktywnej zawodowo. Ze względu na to, że stopa bezrobocia nie jest wyliczana na poziomie gminy, zaprezentowano dane dotyczące całego powiatu szczycieńskiego.

Wykres 3. Stopa bezrobocia w powiecie szczycieńskim, województwie warmińsko-mazurskim oraz Polsce w latach 2016-2020

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

² Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

Analiza lat 2016-2020 wskazuje, że powiat szczycieński charakteryzował się podobną dynamiką i kierunkiem zmian wartości stopy bezrobocia, jak województwo warmińsko-mazurskie. Zmniejszanie się skali bezrobocia rejestrowanego do 2019 roku było charakterystyczne dla całego kraju, przy czym zaobserwowano tendencję, zgodnie z którą bezrobocie spadało w większym stopniu na obszarach, które były nim bardziej dotknięte i wykazywały wyższe jego wartości. W 2020 roku tendencja spadkowa została odwrócona, na co wpływ mogła mieć sytuacja epidemiologiczna. Stopa bezrobocia na koniec 2020 roku w powiecie szczycieńskim wyniosła 10,1%, czyli tyle samo co w województwie warmińsko-mazurskim. Niższe wartości wykazywała dla całego kraju, gdzie kształtowała się na poziomie 6,2%.

W latach 2016-2020 zmniejszył się odsetek bezrobotnych z terenu gminy zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym – z 8,5 do 5,3 punktu. Dla porównania, wskaźnik ten w powiecie szczycieńskim wynosił w 2020 roku również 5,3 i zmniejszył się o 2 punkty, natomiast w województwie jego wartość wynosiła 6,0, a odnotowany spadek – 2,1 punktu.

Warto pamiętać, że bezrobotni zarejestrowani w PUP to jedynie część osób, które nie posiadają zatrudnienia, natomiast pozostałe nie rejestrują się m.in. ze względu na brak motywacji a nawet niechęć do podjęcia pracy lub innych oferowanych przez urząd form aktywizacji zawodowej, a także ze względu na pracę w *szarej strefie*.

2.3. Pomoc społeczna

Instytucjonalny system pomocy społecznej organizowany jest na rzecz osób i rodzin, doświadczających trudnych sytuacji życiowych – szczególnie wtedy, gdy nie są one w stanie pokonać wyzwań i barier wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej to między innymi na samorządzie gminy spoczywa obowiązek zapewnienia realizacji zadań pomocy społecznej wobec jej mieszkańców. W świetle art. 15 tejże ustawy, pomoc społeczna polega przede wszystkim na:

- 1) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń,
- 2) pracy socjalnej,
- 3) prowadzeniu i rozwoju odpowiedniej infrastruktury socjalnej,
- 4) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- 5) realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- 6) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Jednostką wykonującą zadania gminy w zakresie pomocy społecznej i wspierania rodziny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jedwabnie. Realizuje on ustawowe zadania w zakresie pracy z osobami i rodzinami znajdującymi się w trudnej sytuacji życiowej, polegające w szczególności na przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń (np. zasiłek celowy, zasiłek okresowy); pracy socjalnej; realizacji usług opiekuńczych; analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej; realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych; rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

W latach 2018-2020 w Gminie Jedwabno liczba rodzin i osób korzystających ze wsparcia zmniejszyła się. Było to spowodowane z jednej strony usamodzielnianiem się podopiecznych i ich odchodzeniem z systemu pomocy społecznej dzięki np. podjęciu zatrudnienia lub otrzymaniu świadczeń emerytalno-rentowych, a z drugiej strony – zmianą dochodów osób i rodzin, wyptywającą na zmniejszenie wysokości świadczeń lub utratę praw do zasiłku z

powodu przekroczenia kryterium dochodowego, ze względu np. na otrzymanie wynagrodzenia za pracę. Ważne jest tu również świadczenie wychowawcze Rodzina 500+, które spowodowało, iż część rodzin rezygnuje ze wsparcia GOPS, ze względu na poprawę ich sytuacji finansowej.

W 2020 roku świadczenie z pomocy społecznej przyznano 242 osobom ze 196 rodzin, w których funkcjonowało 510 osób. W porównaniu do 2018 roku liczba osób, które otrzymały świadczenia spadła o 86 (o 26,2%), liczba rodzin zmniejszyła się o 38 (o 16,2%), natomiast liczba osób w rodzinach o 188 (o 26,9%).

Świadczenia przyznawane z pomocy społecznej mogą mieć charakter pieniężny lub niepieniężny. Do pierwszej kategorii zalicza się zasiłki: stały, okresowy i celowy. Świadczenia o charakterze niepieniężnym to m.in. praca socjalna, interwencja kryzysowa, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, ośrodkach wsparcia i rodzinnych domach pomocy; specjalistyczne usługi opiekuńcze; mieszkanie chronione, pobyt i usługi w domu opieki społecznej oraz pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych. Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy i odpowiadać celom i możliwościom pomocy społecznej.

Tabela 5. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej w Gminie Jedwabno w latach 2018-2020

Wyszczególnienie	2018	2019	2020
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	328	335	242
- świadczenia pieniężne	250	264	132
- świadczenia niepieniężne	128	132	110
Liczba rodzin	234	232	196
Liczba osób w rodzinach	698	665	510

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Struktura świadczeń przyznawanych przez GOPS w Jedwabnie wskazuje na przewagę liczby osób korzystających ze świadczeń pieniężnych. W 2020 roku otrzymały je 132 osoby ze 124 rodzin, w których funkcjonowało 396 osób. Najwięcej osób otrzymywało zasiłki celowe – ich liczba w 2020 roku wyniosła 66, co oznacza spadek w porównaniu do 2018 roku o 34 osoby (o 34,0%). W przypadku 46 osób był to zasiłek przyznawany w ramach programu wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu”.

W drugiej kolejności należy wskazać zasiłek okresowy, który w 2020 roku otrzymało 36 osób, czyli o 17 osób (o 32,1%) mniej niż w 2018 roku. Większość osób (20; tj. 55,6%) pobierało je z tytułu bezrobocia, podczas gdy zasiłki z powodu długotrwałej choroby otrzymywało 7 osób (19,4%), a z powodu niepełnosprawności – 5 mieszkańców (13,9%). Na trzecim miejscu należy wskazać zasiłki stałe, które w 2020 roku przyznano 33 osobom. Większość z nich to osoby samotnie gospodarujące, które w liczbie 23 stanowiły 69,7% osób otrzymujących zasiłek stały, natomiast pozostałe 10 osób funkcjonowało w rodzinie. Liczba osób otrzymujących zasiłek stały w latach 2018-2020 zmniejszyła się o 16, tj. o 32,7%.

Świadczenia niepieniężne w gminie w 2020 roku otrzymywało 110 osób z 82 rodzin, w których funkcjonowało 148 osób. W ich ramach 101 osób (w tym 98 dzieci) otrzymało posiłek w ramach Programu „Posiłek w szkole i domu”, 2 osobom udzielono schronienia, a w przypadku 10 osób gmina poniosła odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej.

Tabela 6. Liczba osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w formie zasiłków w Gminie Jedwabno w latach 2018-2020

Wyszczególnienie	2018	2019	2020
Zasiłek stały	49	42	33
- dla osoby samotnie gospodarującej	34	28	23
- dla osoby w rodzinie	15	14	10
Zasiłek okresowy	53	39	36
- z tytułu bezrobocia	29	18	20
- z tytułu długotrwałej choroby	14	8	7
- z tytułu niepełnosprawności	10	10	5
Zasiłek celowy	100	113	66

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Zgodnie z art. 7 ustawy o pomocy społecznej, pomoc ta udzielana jest osobom i rodzinom w szczególności z następujących powodów: ubóstwo; sieroctwo; bezdomność; bezrobocie; długotrwała lub ciężka choroba; niepełnosprawność; przemoc w rodzinie; potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi; potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy w związku z tymi okolicznościami; trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; alkoholizm lub narkomania; zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa oraz klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Wśród głównych powodów udzielania pomocy społecznej przez GOPS w Jedwabnie w 2020 roku należy wskazać następujące:

- ubóstwo – 72 rodziny (150 osób w rodzinach);
- bezrobocie – 59 rodzin (160 osób);
- niepełnosprawność – 50 rodzin (91 osób);
- długotrwała lub ciężka choroba – 41 rodzin (54 osoby);
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 34 rodziny (131 osób), w tym 13 rodzin niepełnych (34 osoby) oraz 21 rodzin wielodzietnych (97 osób).

Pozostałe powody udzielania świadczeń pomocy społecznej w gminie występowały rzadziej lub wcale. W 2020 roku 7 rodzin (44 osoby) otrzymało wsparcie z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa, w tym 4 rodziny (32 osoby) ze względu na potrzebę ochrony wielodzietności, 7 rodzin (25 osób) wsparto z powodu przemocy w rodzinie, 12 rodzin (12 osób) z tytułu alkoholizmu, 3 rodziny (7 osób) z powodu zdarzenia losowego, 2 rodziny (2 osoby) z powodu bezdomności i również 2 rodziny (2 osoby) ze względu na trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego. Warto jednak mieć na uwadze, że statystyki pomocy społecznej nie zawsze odzwierciedlają skalę problemów, które uznawane są za powód do wstydu, które mogą być długo nieuświadomione i niezauważone. Z tego względu problemy takie jak uzależnienia czy przemoc mogą kryć się pod innymi dysfunkcjami i trudnościami, do których łatwiej się przyznać, takimi jak bezrobocie czy niepełnosprawność.

Tabela 7. Powody przyznawania pomocy społecznej w Gminie Jedwabno w latach 2018-2020

Wyszczególnienie	2018		2019		2020	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	184	496	175	482	72	150
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0
Bezdomność	1	1	1	1	2	2
Potrzeba ochrony macierzyństwa	0	0	0	0	7	44
- w tym wielodzietność	0	0	0	0	4	32
Bezrobocie	110	305	104	301	59	160
Niepełnosprawność	97	187	95	101	50	91
Długotrwała lub ciężka choroba	81	174	59	182	41	54
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	56	193	71	163	34	131
- w tym rodziny niepełne	39	85	37	83	13	34
- w tym rodziny wielodzietne	17	108	15	101	21	97
Przemoc w rodzinie	8	16	9	25	7	25
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	12	39	14	35	12	12
Narkomania	1	1	0	0	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	3	4	3	3	2	2
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub pozwolenie na pobyt czasowy	0	0	0	0	0	0
Zdarzenie losowe	0	0	3	7	3	7
Sytuacja kryzysowa	0	0	0	0	0	0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Ważny obszar aktywności GOPS stanowi praca socjalna, czyli interdyscyplinarna działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi³. Praca socjalna realizowana jest w oparciu o diagnozę sytuacji klienta, opracowanie planu pomocy i wsparcia w zależności od indywidualnej sytuacji oraz posiadanego potencjału osobistego. Ważne jest systemowe i całościowe podejście do osoby i rodziny w zależności od zdiagnozowanych problemów. Praca socjalna najczęściej polega m.in. na udzielaniu informacji, wskazówek i pomocy przy rozwiązywaniu trudnych spraw życiowych, świadczeniu poradnictwa oraz współpracy z innymi podmiotami pomocy społecznej. W 2020 roku pracą socjalną w gminie objęte były 93 rodziny, w których funkcjonowało 229 osób, co oznacza spadek liczby rodzin w porównaniu do 2018 roku o 27 i zmniejszenie się, o 89, liczby osób w rodzinach objętych pracą socjalną.

³ Art. 6 pkt. 12 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Lokalny system pomocy i wsparcia tworzy również Środowiskowy Dom Samopomocy w Jedwabnie. Jest to ośrodek wsparcia skierowany do osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy w zakresie funkcjonowania w środowisku rodzinnym i społecznym. Głównym celem działań podejmowanych w ŚDS jest zwiększenie zaradności i samodzielności życiowej uczestników oraz ich integracja społeczna. Obecnie placówka dysponuje 47 miejscami dziennego pobytu, natomiast w 2020 roku ze wsparcia korzystało tu 45 osób.

Jako uzupełnienie lokalnego systemu pomocy i wsparcia w zakresie pomocy społecznej i rynku pracy należy wskazać również:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Szczytnie, które realizuje zadania powiatu wynikające nie tylko z ustawy o pomocy społecznej, ale także m.in. z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (jako organizator i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej) oraz ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
- Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Szczytnie, będącą placówką oświatową i jedyną publiczną poradnią w powiecie szczycieńskim, świadcząca bezpłatną specjalistyczną pomoc diagnostyczną, terapeutyczną i profilaktyczną skierowaną do dzieci, młodzieży uczącej się, rodziców, opiekunów i nauczycieli.
- Powiatowy Urząd Pracy w Szczytnie, który realizuje zadania powiatu w obszarze aktywizacji zawodowej, polegające m.in. na udzielaniu pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy, organizowaniu i finansowaniu usług i instrumentów rynku pracy, przyznawaniu i wypłacaniu zasiłków oraz innych świadczeń z tytułu bezrobocia, a także opracowywaniu analiz i sprawozdań dotyczących rynku pracy.

2.4. Edukacja i wychowanie

Zgodnie z art. 7 pkt 8 ustawy o samorządzie gminnym, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty w zakresie edukacji. Zadania oświatowe wynikają ponadto z postanowień ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty oraz z ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela. Realizując zadania ustawowe Gmina Jedwabno prowadzi Zespół Szkół w Jedwabnie, w skład którego wchodzi Szkoła Podstawowa oraz Przedszkole Samorządowe w Jedwabnie. Nie funkcjonują tu placówki niepubliczne.

W SP w Jedwabnie w 2020 roku uczyło się 284 uczniów, natomiast do przedszkola uczęszczało 82 wychowanków. Ponadto 10 uczniów uczęszczało do szkół w Szczytnie, z uwagi na niepełnosprawność. Żaden uczeń nie korzystał z nauczania indywidualnego.

Uczniowie Zespołu Szkół w Jedwabnie mają możliwość uczestniczenia w zajęciach dodatkowych, w tym rozwijających zainteresowania, przygotowujących do egzaminów i konkursów, a także wyrównujących braki edukacyjne. W ramach zadań realizowanych w obszarze edukacji w 2020 roku przyznano 3 stypendia w ramach „Lokalnego Programu Wspierania Edukacji Uzdolnionych Uczniów zamieszkujących na terenie Gminy Jedwabno”, którego zasady określa Uchwała nr VI/32/19 z dnia 25 lutego 2019 roku. Gmina realizowała w tym czasie dowóz 192 uczniów.

Uzupełnienie zasobów lokalnej polityki społecznej w zakresie edukacji, wychowania i kultury stanowią instytucje funkcjonujące na szczeblu powiatu, takie jak Zespół Szkół Nr 1 im. Stanisława Staszica w Szczytnie, Zespół Szkół Nr 2 im. Jędrzeja Śniadeckiego w Szczytnie,

Zespół Szkół Nr 3 im. Jana III Sobieskiego w Szczytnie oraz Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Janusza Korczaka w Szczytnie. Należy wskazać również, że w Szczytnie funkcjonuje Wyższa Szkoła Policji.

2.5. Kultura, kultura fizyczna i sport

Kulturę można określić jako całokształt duchowego i materialnego dorobku społeczeństwa. Dostęp do niej i korzystanie jej dóbr związane jest z realizacją potrzeb wyższego rzędu i zaspokajane z jednej strony przez instytucje, a z drugiej przez organizacje pozarządowe i samych mieszkańców.

W gminie funkcjonują dwie instytucje kultury, tj. Gminny Ośrodek Kultury w Jedwabnie oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Jedwabnie. Do zadań GOK należy przede wszystkim rozbudzanie, zaspokajanie i upowszechnianie zainteresowań oraz potrzeb kulturalnych społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, a także kultywowanie tradycji, tworzenie warunków rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego, koordynowanie działalności kulturalno-wychowawczej oraz organizowanie różnego rodzaju wydarzeń artystycznych i kulturalnych. Wśród stałych form pracy GOK należy wymienić m.in. zajęcia taneczne, kreatywne, wokalne, świetlicowe oraz zajęcia z języka angielskiego, a także pracownię scenograficzną, aerobik, zajęcia fitness, działalność Punktu Informacji Turystycznej oraz Klub Szachowy. Ponadto organizowane są wydarzenia i imprezy okolicznościowe.

GBP w Jedwabnie koordynuje działanie filii bibliotecznej w Nowym Dworze oraz w sześciu punktach bibliotecznych działających na terenie gminy. Jej działania koncentrują się na upowszechnianiu czytelnictwa, gromadzeniu i udostępnianiu zbiorów, a także realizacji wydarzeń kulturalnych i oświatowych promujących czytelnictwo i naukę.

W świetle danych GUS w 2020 roku w Gminie Jedwabno zorganizowano 32 imprezy, w których uczestniczyło 968 osób. Liczby te są znacznie mniejsze niż w poprzednich latach, co spowodowane jest sytuacją epidemiologiczną i czasowym ograniczeniem działalności instytucji kultury, a także zakazem organizacji imprez masowych oraz innych wydarzeń, zakładających bezpośrednio uczestnictwo mieszkańców.

Tabela 8. Wybrane dane dotyczące działalności kulturalnej w Gminie Jedwabno w latach 2018-2020

Wyszczególnienie	2018	2019	2020
Imprezy	52	54	32
Uczestnicy imprez	6 040	8 131	968

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

Zadania gminy w obszarze sportu i rekreacji realizowane są poprzez zajęcia cykliczne na Hali Sportowej oraz boisku ORLIK w Jedwabnie, a także wydarzenia takie jak turnieje sportowe np. piłki siatkowej, halowej piłki nożnej oraz szachowe, rozgrywki szóstek piłkarskich oraz gala boksu.

2.6. Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo publiczne

Na terenie gminy funkcjonuje prywatna przychodnia lekarska „WAMED”. W 2020 roku istotne zadania w obszarze ochrony zdrowia wiązały się z obowiązującym stanem epidemii i wynikającym z niego procedurami. Według danych Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Szczytnie, w gminie odnotowano 94 zakażenia, z tego 5 osób wymagało hospitalizacji, a 5 osób zmarło.

W świetle danych GUS mieszkańcom Gminy Jedwabno w ramach podstawowej opieki zdrowotnej w 2020 roku udzielono 11 872 porad, czyli o 1 939 (o 14,0%) mniej niż w 2018 roku, a łączna ich liczba w całym analizowanym okresie to 38 965 porad.

Usługi w zakresie hospitalizacji osób potrzebujących całodobowych lub całodziennych świadczeń medycznych, ambulatoryjnej specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz pomocy doraźnej świadczy Zespół Opieki Zdrowotnej w Szczytnie. W szpitalu funkcjonują oddziały: wewnętrzny, położniczo-ginekologiczny, dziecięcy, chirurgiczny z pododdziałami ortopedycznymi oraz oddział intensywnej terapii. Przy szpitalu znajdują się poradnie m.in. kardiologiczna, ginekologiczno-położnicza, chirurgiczna oraz urazowo-ortopedyczna, a także nocna i świąteczna opieka zdrowotna.

O bezpieczeństwo mieszkańców gminy dba Komenda Powiatowa Policji w Szczytnie – obszar gminy obejmuje swoim zasięgiem Komisariat Policji w Wielbarku, a teren gminy obsługuje jeden dzielnicowy. Ochronę przeciwpożarową zapewnia natomiast Powiatowa Komenda Państwowej Straży Pożarnej w Szczytnie oraz 4 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej: OSP Jedwabno, działająca w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, OSP Nowy Dwór, OSP Burdąg oraz OSP Szuć. W 2020 roku jednostki OSP wyjeżdżały do akcji ratowniczo-gaśniczych łącznie 130 razy.

W obszarze bezpieczeństwa publicznego należy również wymienić podmioty, takie jak Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczną w Szczytnie, Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Szczytnie, a także Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Szczytnie.

2.7. Aktywność mieszkańców

Zaangażowanie społeczne może przyjmować różnorodne formy – od pomocy sąsiedzkiej i dbałości o czystość najbliższego otoczenia, poprzez działalność w grupach nieformalnych, wolontariat, udział w wyborach i referendach, aż po aktywność w kreowaniu lokalnych polityk publicznych, wyrażającą się np. w inicjowaniu i udziale w konsultacjach społecznych.

Pod względem rozwoju lokalnego, kluczowym obszarem aktywności społeczeństwa jest zaangażowanie w dobrowolną działalność w ramach organizacji pozarządowych, będących przestrzenią nabywania różnych doświadczeń i umiejętności społecznych⁴. W świetle danych Krajowego Rejestru Sądowego swoją siedzibę na terenie Gminy Jedwabno ma 16 podmiotów⁵, nie licząc organizacji będących w stanie likwidacji. Zgodnie z KRS są to:

- 1) Ochotnicza Straż Pożarna w Jedwabnie,
- 2) Ochotnicza Straż Pożarna w Burdągu,
- 3) Ochotnicza Straż Pożarna w Szuci,
- 4) Ochotnicza Straż Pożarna w Nowym Dworze,
- 5) Ochotnicza Straż Pożarna w Kocie,
- 6) Klub Sportowy „Zryw” Jedwabno,
- 7) Towarzystwo Przyjaciół Jedwabna,
- 8) Lokalna Organizacja Turystyczna Powiatu Szczycieńskiego,
- 9) Stowarzyszenie Przyjaciół Czarnego Pieca,

⁴ Sułek, A. (2013). Stan społeczeństwa obywatelskiego. Doświadczenie, działania dla społeczności i kompetencje obywatelskie. Diagnoza Społeczna 2013 Warunki i Jakość Życia Polaków - Raport.

⁵ <https://ems.ms.gov.pl/krs> stan na 8 sierpnia 2021 r. Na liście jest OSP w Kocie, która od kilku lat nie funkcjonuje, aczkolwiek nadal widnieje w KRS jako aktywna. Z tego względu nie wymieniano jej w części dotyczącej bezpieczeństwa publicznego.

- 10) Stowarzyszenie Kotowskie Centrum Aktywności Lokalnej „Omulew”,
- 11) Stowarzyszenie Rozwoju i Promocji Miejscowości Narty,
- 12) Stowarzyszenie Przyjaciół Witowa „SPW”,
- 13) Stowarzyszenie Kulturalne „Tanecznik”,
- 14) Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Szuci,
- 15) Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Wsi Rekownica,
- 16) Mazurskie Stowarzyszenie Regionalne.

Wskazane organizacje reprezentują różne obszary życia społecznego, w tym m.in. kulturę, bezpieczeństwo publiczne, pomoc społeczną, ekologię, aktywizację społeczności i działają na rzecz szeroko rozumianego rozwój społecznego. Warto jednak wskazać, że siedziba organizacji nie warunkuje jej działalności na rzecz mieszkańców gminy. Część organizacji wymienionych na powyższej liście działa na innym obszarze, jak również są organizacje mające siedzibę poza gminą, jednak podejmują z nią aktywną współpracę. Przykładem może tu być Fundacja na Rzecz Wspierania Rozwoju Kreatywności oraz Rozwoju Twórczości Dzieci, Młodzieży i Dorosłych KREOLIA – Kraina Kreatywności oraz Fundacja TIME Twórczość, Inspiracje, Marzenia, Edukacja, realizujące zadania publiczne na terenie gminy i dla jej mieszkańców.

Gmina Jedwabno współpracuje z organizacjami pozarządowymi na podstawie rocznych programów współpracy. W 2020 roku przyznano organizacjom dotacje na realizację 6 zadań, w 2019 roku było to 8 zadań, a w 2018 roku 10 zadań. Warto jednak wskazać, że w 2020 roku z uwagi na sytuację epidemiologiczną dwie organizacje wycofały się z realizacji zadań. W budżecie Gminy na 2020 rok przeznaczono środki na wsparcie organizacji pozarządowych w łącznej kwocie 60 000 zł, czyli o 20 000 zł mniejszą niż w 2018 roku.

3. Główne wyzwania strategiczne i prognoza zmian

Wyzwania strategiczne to główne problemy, potrzeby oraz zjawiska, które w istotny sposób determinują kształt i priorytety lokalnej polityki społecznej. Zostały one określone na podstawie przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej gminy, uwzględniającej również zasoby instytucjonalne i organizacyjne samorządu.

Dla każdego wyzwania strategicznego, które znajdzie swoje odzwierciedlenie w priorytetach i celach strategicznych, wskazano prognozę zmian w zakresie objętym strategią. Została ona przeprowadzona dwutorowo, opierając się na dwóch skrajnych przesłankach. Prognoza o zabarwieniu „pozytywnym” przedstawia zmiany, jakie mogą nastąpić przy założeniu, że zaplanowane cele i działania będą sukcesywnie realizowane, natomiast prognoza o zabarwieniu „negatywnym” opiera się na założeniu, że cele strategii nie będą realizowane, a działania w danym obszarze zostaną zaniechane.

3.1. Ubóstwo, bierność zawodowa i bezrobocie

Ubóstwo jest zjawiskiem społecznym polegającym na braku dostatecznych środków materialnych do zaspokajania potrzeb życiowych jednostki lub rodziny⁶. Może ono być mierzone zarówno w sposób absolutny, co oznacza niewystarczające środki finansowe na zaspokojenie podstawowych potrzeb osoby lub rodziny, bądź w sposób relatywny, kiedy odzwierciedla nierówności społeczne i związane jest z porównaniem poziomu życia danej osoby czy rodziny do średniej w społeczeństwie.

Dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazują, że w 2018 roku została zahamowana tendencja spadkowa zasięgu ubóstwa ekonomicznego, szacowanego w oparciu o wydatki gospodarstw domowych. W porównaniu do 2017 roku wzrósł, z ok. 4 do 5%, zasięg ubóstwa skrajnego oraz, z ok. 13 do 14% ubóstwa relatywnego. Wyniki badania budżetów gospodarstw domowych wskazują, że zaobserwowany w 2018 roku wzrost zasięgu ubóstwa ekonomicznego miał miejsce przy jednoczesnej poprawie przeciętnej sytuacji dochodowej gospodarstw domowych. W tym czasie jednak zaobserwowano nieco wyższe wartości niektórych wskaźników zróżnicowania dochodów oraz nieznaczne obniżenie wartości realnych, uwzględniających wzrost cen, wydatków gospodarstw domowych. Zwiększenie zasięgu ubóstwa dotyczyło w większym stopniu mieszkańców wsi, głównie gospodarstw domowych utrzymujących się ze świadczeń społecznych innych niż emerytury i renty. Do czynników zwiększających zagrożenie ubóstwem należy ponadto zaliczyć niski poziom wykształcenia oraz obecność osoby niepełnosprawnej w gospodarstwie domowym⁷.

Ubóstwo stanowi jeden z powodów przyznawania świadczeń z pomocy społecznej, przy czym musi ono współwystępować z innym powodem wskazanym w artykule 7 ustawy o pomocy społecznej. W 2020 roku ubóstwo stanowiło pierwszy, pod względem liczby osób, powód udzielania wsparcia mieszkańcom Gminy Jedwabno. Z tego tytułu świadczenia z pomocy społecznej otrzymały 72 rodziny, w których funkcjonowało 150 osób. W porównaniu do 2018 roku liczba rodzin zmniejszyła się o 112, natomiast liczba osób w rodzinach spadła o 346.

Jednym z przejawów ubóstwa jest bezdomność. Ze wsparcia GOPS z tego powodu corocznie w analizowanym okresie korzystała 1 lub 2 osoby. Zadaniem gminy jest zapewnienie im tymczasowego schronienia przez przyznanie miejsca w noclegowni, schronisku bądź ogrzewalni dla osób bezdomnych.

⁶ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/ubostwo;3990730.html>

⁷ *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r.* Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2019, s. 1 i nast.

Sytuację społeczną, rodzinną czy finansową osoby w istotny sposób warunkuje jej status na rynku pracy. Praca stanowi bowiem nie tylko źródło dochodu, ale także daje możliwość zapewnienia sobie i rodzinie godnego funkcjonowania, szansę na rozwój osobisty, spełnienie zawodowe oraz zachowanie kontaktów społecznych.

Wyzwaniem dla służb społecznych jest obecnie dość powszechne zjawisko bierności zawodowej, spowodowanej postawą ukierunkowaną na korzystanie z transferów socjalnych, które w wystarczający sposób zaspokajają potrzeby rodzin. Grupa osób nieaktywnych zawodowo jest dość zróżnicowana. Są to m.in. osoby, które nie wykazują chęci do podjęcia pracy, pomimo iż są do niej całkowicie zdolne; osoby, które w wieku aktywności zawodowej nabyły uprawnienia rentowe i nie chcą wracać na rynek pracy; czy osoby, które widzą mniej korzyści w zatrudnieniu niż w pozostawaniu bez niego (np. trudności w zapewnieniu opieki nad dziećmi, dojazdy do pracy). Stan bierności zawodowej dotyczy nierzadko osób niepełnosprawnych, a także młodzieży, która nie weszła jeszcze na ścieżkę zawodową lub czasowo wycofała się z rynku pracy z powodu kontynuowania edukacji czy konieczności opieki nad dzieckiem.

Bezrobotnym natomiast, w świetle ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, określa się osobę m.in. niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu oraz zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania powiatowym urzędzie pracy. Definicja bezrobotnego wskazuje na zdolność i chęć do podjęcia zatrudnienia, choć w praktyce może to wyglądać nieco inaczej. Część osób rejestruje się w urzędzie pracy ze względu na potrzebę objęcia ubezpieczeniem zdrowotnym, a nierzadko pracują w tzw. szarej strefie.

W grudniu 2020 roku liczba bezrobotnych mieszkańców Gminy Jedwabno zarejestrowanych w PUP w Szczytnie wynosiła 123 i w odniesieniu do 2018 roku spadła o 24, tj. o 6,1%. Z punktu widzenia wsparcia osób doświadczających bezrobocia kluczowe znaczenie mają czynniki indywidualne, które wpływają na zdolność i motywację do podjęcia zatrudnienia. Jednym z takich czynników jest płeć, na co wskazują rozmiary bezrobocia wśród mieszkańców. Kobiety stanowią bowiem większość (64,2%) osób z terenu gminy zarejestrowanych jako bezrobotne. Może to być efekt m.in. kwalifikacji nieadekwatnych do potrzeb rynku pracy, przerw związanych z urodzeniem i wychowaniem dzieci czy stereotypów, w świetle których kobiety nie są chętnie zatrudniane z obawy o gorszą wydajność pracy czy większe ryzyko podejmowania zwolnień lekarskich ze względu na choroby dzieci.

Analiza cech socjodemograficznych bezrobotnych mieszkańców gminy wskazuje na dość duży odsetek osób młodych. Bezrobotni do 30 roku życia, w liczbie 40, stanowili w grudniu 2020 roku 32,5% wszystkich bezrobotnych mieszkańców gminy. Jednocześnie 28,5% to osoby od 50 roku życia wzwyż, które również należą do grup w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Bariery doświadczane przez osoby młode i osoby po pięćdziesiątym roku życia różnią się, jednak w istotny sposób warunkują ich aktywność zawodową. Osoby młode, w szczególności do 30 roku życia, nierzadko charakteryzują się niewielkim doświadczeniem zawodowym bądź wykształceniem nieadekwatnym do potrzeb rynku pracy, a przy tym mogą mieć zbyt wysokie oczekiwania względem wynagrodzenia. Sytuacja osób w wieku 50+ jest również dość skomplikowana. Mogą to być osoby dysponujące wieloletnim doświadczeniem zawodowym, ale przy tym mieć nieaktualne kwalifikacje; lub nie mieć doświadczenia w pracy w ogóle ze względu na wcześniejsze zajmowanie się domem i wychowaniem dzieci bądź podlegać stereotypom dotyczącym osób starszych na rynku pracy. Wszystko to może mieć wpływ na trudności w znalezieniu zatrudnienia.

Pomimo zmniejszania rozmiarów bezrobocia rejestrowanego problemem pozostaje nadal długotrwałe bezrobocie, rozumiane jako pozostawanie przez bezrobotnego w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych. Osoby należące do kategorii osób długotrwałe bezrobotnych, w 2020 roku w liczbie 57 stanowiły 46,3% wszystkich bezrobotnych z gminy. W porównaniu do 2018 roku ich liczba spadła o 2 osoby, a odsetek w strukturze zmniejszył się o 6,2 punktu procentowego.

Prognoza zmian	
Realizacja Strategii	Zaniechanie
<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie godnych warunków bytowych mieszkańcom i ich rodzinom oraz zwiększenie poczucia bezpieczeństwa socjalnego. • Zmniejszenie liczby osób i rodzin dotkniętych ubóstwem, problemami mieszkaniowymi, bezdomnością. • Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych, w szczególności poprzez zniwelowanie barier utrudniających dostęp do rynku pracy osobom w szczególnie trudnej sytuacji. • Ograniczenie skali długotrwałego bezrobocia i długotrwałego korzystania z pomocy społecznej. • Zwiększenie potencjału, aktywności zawodowej i mobilności mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niska jakość życia wielu mieszkańców, związana z trudnościami w prowadzeniu gospodarstwa domowego, bezrobociem, ubóstwem i innymi problemami. • Wzrost liczby osób bezrobotnych lub biernych zawodowo, w tym długotrwałe. • Uzależnienie części osób od pomocy społecznej, wynikające z doświadczanych problemów, roszczeniowości oraz biernej postawy. • Mały potencjał mieszkańców w zakresie aktywności i mobilności.

3.2. Funkcjonowanie rodzin z dziećmi

Rodzina jest podstawową i naturalną grupą społeczną, na której opiera się funkcjonowanie całego społeczeństwa. To w niej rodzą się i wychowują dzieci, a także są zaspokajane różnorodne potrzeby jej członków – zarówno te podstawowe (np. wyżywienie, ubranie, schronienie), jak i wyższego rzędu (akceptacja, miłość, szacunek, rozwój zainteresowań i zdolności). Rodzina wypełnia ważne funkcje, przede wszystkim materialno-ekonomiczną, opiekuńczą, wychowawczą i emocjonalno-ekspresyjną, zapewniając swoim członkom podstawy do życia i rozwoju, opiekę w przypadku osób niesamodzielnych, przygotowanie dzieci od prawidłowego wypełniania ról społecznych, a także realizację potrzeb psychologicznych zarówno w rodzinie, jak i poza nią.

Źródłem wykluczenia społecznego rodziny są bariery i trudności, które ujemnie wpływają na wypełnianie przez nią podstawowych funkcji, m.in.: niska świadomość oraz niedobór kompetencji rodzicielskich, niezaradność życiowa rodziców, bezrobocie, ubóstwo materialne, rozpad więzi rodzinnych (często związany z migracją zarobkową), choroba psychiczna, łatwy dostęp do substancji psychoaktywnych, zwłaszcza alkoholu i dopalaczy, uzależnienia, stosowanie przemocy fizycznej, psychicznej lub ekonomicznej wobec członków rodziny, a także negatywne wzorce w środowisku zamieszkania.

Wśród rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Jedwabno w 2020 roku, rodziny z dziećmi stanowiły niespełną jedną trzecią (30,6%). W 60 takich rodzinach funkcjonowały 262 osoby. Największy odsetek stanowiły rodziny z dwojgiem dzieci (31,7%), a w drugiej kolejności z

trojgiem (28,3%) oraz z jednym dzieckiem (26,7%). Rodziny z czworgiem i większą liczbą dzieci stanowiły 13,3% ogółu. W porównaniu do 2018 roku liczba rodzin z dziećmi objętych wsparciem zmniejszyła się o 70, natomiast liczba osób w tych rodzinach spadła o 256. W 2020 roku wsparciem objęto 23 rodziny niepełne, w których żyło 68 osób.

Jednym z głównych powodów objętości rodzin z dziećmi wsparciem w Gminie Jedwabno w 2020 roku była bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, która stanowiła powód przyznania pomocy 34 rodzinom, w tym 13 niepełnym i 21 wielodzietnym. Funkcjonowało w nich 131 osób. Ponadto 7 rodzinom (44 osobom) udzielono wsparcia ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa, w tym 4 rodzinom (32 osobom) z powodu potrzeby wsparcia wielodzietności.

Istotną rolę w zakresie wsparcia rodzin odgrywa asystent rodziny, który realizując swoje zadania odpowiedzialny jest m.in. za bezpośrednią pracę z rodzicami oraz dziećmi, a także działania realizowane na rzecz dziecka i rodziny. Do jego głównych zadań należy wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, polegające w szczególności na analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie, wzmocnieniu roli funkcji rodziny, rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny, podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny, pomocy w integracji rodziny, przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny oraz dążeniu do jej reintegracji oraz poprawy relacji z dalszą rodziną, środowiskiem sąsiedzkim oraz instytucjami.

Od 1 stycznia 2017 roku, z dniem wejścia w życie ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, obszar działań asystenta rodziny poszerzył się poprzez przypisanie mu funkcji koordynatora kompleksowego wsparcia (poradnictwa) dla kobiet w ciąży i ich rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej, kobiet w sytuacji niepowodzeń położniczych oraz wsparcia rodzin dzieci, u których zdiagnozowano „ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą ich życiu, która powstała w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu”.

W 2020 roku w GOPS w Jedwabnie zatrudniony był jeden asystent rodziny, który obejmował wsparciem 10 rodzin. Liczba rodzin, z którymi pracował asystent w ostatnich latach utrzymywała się na zbliżonym poziomie. Asystent wspierał rodziny w przezwyciężaniu codziennych trudności związanych z opieką i wychowaniem dzieci, pomagał w stabilizacji życiowej rodziny, motywował do dbania o zdrowie i higienę osobistą oraz wspierał w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych.

W sytuacji gdy rodziny nie są w stanie realizować funkcji opiekuńczo-wychowawczej, dzieci mogą zostać umieszczone w pieczy zastępczej. W 2020 roku w Gminie Jedwabno 2 dzieci przebywało w rodzinach zastępczych zawodowych, 1 dziecko w rodzinie zastępczej niezawodowej oraz 2 dzieci w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Prognoza zmian	
Realizacja Strategii	Zaniechanie
<ul style="list-style-type: none"> Zmniejszenie liczby rodzin doświadczających trudności opiekuńczo-wychowawczych. Zmniejszenie liczby dzieci przebywających w pieczy zastępczej. 	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie skali doświadczanych przez rodziny trudności i problemów opiekuńczo-wychowawczych. Zwiększenie liczby dzieci przebywającej w pieczy zastępczej oraz, co za tym idzie,

<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa kompetencji rodziców i opiekunów w zakresie funkcjonowania rodziny oraz wychowywania dzieci. • Funkcjonowanie rodzin w oparciu o prawidłowe wzorce i relacje wewnątrz rodziny i z otoczeniem. • Wzmocnienie i integracja rodzin oraz zwiększenie ich aktywności społecznej. • Wzrost poczucia bezpieczeństwa i stabilizacji w rodzinach. 	<p>kosztów gminy z związanych z pobytem dzieci w pieczy.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Większa liczba rodzin wymagających wsparcia specjalistów, rodzin biernych, niesamodzielnych i niezaradnych. • Dziedziczenie bezradności i dysfunkcji z pokolenia na pokolenie, brak poczucia bezpieczeństwa i stabilizacji.
---	---

3.3. Sytuacja osób starszych, z niepełnosprawnościami i chorujących

Społeczeństwo Gminy Jedwabno, podobnie jak i całego województwa warmińsko-mazurskiego, kraju i Europy Zachodniej jest społeczeństwem starzejącym się. Z roku na rok zwiększa się w nim odsetek osób w poprodukcyjnym okresie życia, a także rośnie liczba osób w wieku podeszłym. Lepszą dostępność do usług zdrowotnych i ogólna poprawa warunków życia wpływają na to, że długość życia jest coraz większa, ale poziom zdrowotności społeczeństwa pozostaje nadal na niezadowalającym poziomie, co jest spowodowane między innymi zanieczyszczeniem środowiska, mało aktywnym trybem życia czy niewłaściwą dietą.

Zdrowie stanowi jeden z podstawowych czynników, wpływających na jakość życia rodzin i poszczególnych osób. W świetle definicji Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) jest bowiem ono nie tylko całkowitym brakiem choroby czy niepełnosprawności, ale także stanem pełnego, fizycznego, umysłowego oraz społecznego dobrostanu, tj. dobrego samopoczucia. Tymczasem, wśród głównych powodów ubiegania się mieszkańców Gminy Jedwabno o świadczenia z pomocy społecznej są dwa bezpośrednio związane ze zdrowiem. W 2020 roku w 50 rodzinach funkcjonowały osoby z niepełnosprawnością, wymagające z tego tytułu wsparcia, natomiast długotrwałej lub ciężkiej choroby członka rodziny doświadczyło 41 środowisk. W porównaniu do 2018 roku liczba rodzin otrzymujących wsparcie z powodu niepełnosprawności spadła o 47, natomiast liczba rodzin wspieranych z uwagi na długotrwałą chorobę zmniejszyła się o 40.

Problemy zdrowotne mogą być jedną z przyczyn ubóstwa i innych problemów osób i rodzin. Zaburzają bowiem ich prawidłowe funkcjonowanie w wielu aspektach, niejednokrotnie przyczyniając się do obniżenia jakości życia i wystąpienia trudnych sytuacji, takich jak utrata pracy, niemożność podjęcia zatrudnienia, trudności finansowe i zadłużenie, wynikające z wysokich kosztów leczenia przy niskich dochodach lub ich braku, uzależnienia, konflikty w rodzinie, a także inne problemy zdrowotne takie jak np. depresja.

Podobnie może wyglądać sytuacja w przypadku niepełnosprawności, która w świetle definicji WHO, oznacza „ograniczenie lub brak zdolności do wykonywania czynności w sposób lub w zakresie uważanym za normalny dla człowieka, wynikające z uszkodzenia i upośledzenia funkcji organizmu”⁸. W polskim ustawodawstwie, niepełnosprawność została zdefiniowana jako trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodująca niezdolność do pracy⁹. Niepełnosprawność może wiązać się z obniżoną sprawnością ruchową, sensoryczną (zmysłową), intelektualną, psychofizyczną, komunikowania się oraz funkcjonowania w

⁸ Cyt. za <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/niepelnosprawnosci;3947453.html>

⁹ Art. 2 pkt 10 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

społeczeństwie. Jej przyczynami mogą być przewlekłe choroby, wady wrodzone, przebyte urazy i wypadki, a także obniżanie się sprawności fizycznej i umysłowej wraz ze starzeniem się organizmu. Może zatem wystąpić w różnym okresie życia oraz mieć różny stopień.

Niepełnosprawność i przewlekłe choroby nierzadko związane są ze starością. Faktyczna sytuacja życiowa osób starszych jest mocno zróżnicowana, niemniej jednak czynniki takie jak podeszły wiek, osłabiona zdrowotność czy obniżona sprawność organizmu, z którymi wiąże się jakiś deficyt zdolności wrodzonych lub nabytych, stanowią przyczynę do marginalizacji i izolacji społecznej. Częściowe lub całkowite ograniczenie zdolności danej osoby do samodzielnej egzystencji (w wymiarze indywidualnym i społecznym) stanowi bowiem poważną barierę w wypełnianiu podstawowych ról w środowisku rodzinnym, miejscu zamieszkania czy pracy.

W 2019 roku świadczenia z pomocy społecznej otrzymywało 21 osób w wieku poprodukcyjnym, które stanowiły 8,7% ogółu świadczeniobiorców. Pomocą społeczną objętych było 37 rodzin emerytów i rencistów, w których funkcjonowało 60 osób. Jednym z podstawowych zadań gminy w zakresie wsparcia osób i rodzin, które doświadczają problemu niepełnosprawności oraz ciężkiej i/lub przewlekłej choroby, są usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze. Mogą one zostać przyznane osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Usługi przyznawane są także osobom pozostającym w rodzinach, gdy rodzina nie jest sama w stanie zaspokoić potrzeb w zakresie opieki. W 2020 roku pomoc w postaci usług opiekuńczych otrzymywało 14 osób, czyli tyle samo co w 2018 roku i o 2 osoby więcej niż w 2019 roku. Osoby wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. W 2020 roku w DPS w przebywało 10 mieszkańców gminy, czyli tyle samo co w 2018 roku i o 2 osoby mniej niż w 2019 roku.

Oprócz wsparcia w codziennym funkcjonowaniu należy również mieć na uwadze potrzebę zmiany postrzegania roli seniorów w społeczeństwie. Osoby w wieku od 60 lat wzywać to nie tylko osoby wymagające pomocy, ale także osoby, które mogą jeszcze pracować, działać społecznie, pomagać innym, uczyć się i rozwijać. Mają też potencjał zbudowany na latach doświadczeń i pracy, który należy diagnozować i zagospodarowywać dla dobra wspólnego. Z racji tego, że w najbliższych latach osób w starszych grupach wiekowych będzie przybywać, już teraz można mówić nie tylko o społeczeństwie starzejącym się, ale o społeczeństwie różnego wieku, czyli takim, w którym każda grupa wiekowa ma zadania do spełnienia. Jest to szczególnie ważne także w opinii lokalnych liderów, którzy zwrócili uwagę na to, że samotność i poczucie izolacji to jedne z głównych problemów osób starszych w gminie.

Prognoza zmian	
Realizacja Strategii	Zaniechanie
<ul style="list-style-type: none"> Poprawa jakości życia i możliwie najpełniejsze zaspokojenie potrzeb egzystencjalnych i wyższego rzędu oraz dostęp do usług społecznych dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i chorujących. 	<ul style="list-style-type: none"> Niska jakość życia osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i chorujących oraz ograniczona dostępność usług społecznych dla tych osób. Nasilenie poczucia samotności i izolacji społecznej, a także problemów

• Rozwój środowiskowych form wsparcia, w tym usług opiekuńczych, pomocy sąsiedzkiej, wolontariatu. • Wydłużanie okresu życia w pełnej sprawności, umożliwiające dłuższą pracę zawodową oraz rozwój osobisty do później starości. • Zwiększenie zaangażowania osób starszych, z niepełnosprawnościami i chorujących w sprawy lokalne, w tym poprzez aktywność społeczną, obywatelską i edukacyjną.	• psychicznych osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i chorujących. • Zwiększenie obciążeń finansowych gminy związanych z organizacją środowiskowych i instytucjonalnych usług wsparcia.

3.4. Przemoc w rodzinie i uzależnienia

Przemoc w rodzinie oraz uzależnienia stanowią poważne dysfunkcje społeczne, które wpływają na funkcjonowanie osób, rodzin i całych społeczności. Są one bardzo trudne do zdiagnozowania, ponieważ niejednokrotnie mają ukryty charakter. Osoby nimi dotknięte lub doświadczające ich w rodzinach mogą nie zdawać sobie sprawy z powagi problemu, traktować go jako wewnętrzną sprawę rodziny, bądź nie ujawniają swoich obaw ze względu na strach przed wstydem i ostracyzmem społecznym. To może tłumaczyć, dlaczego dysfunkcje te mogą nie występować w statystykach pomocy społecznej bądź występować w niewielkiej skali, podczas gdy w rzeczywistości zarówno przemoc, jak i uzależnienia kryją się pod bezrobociem, ubóstwem, niepełnosprawnością i innymi trudnościami życiowymi.

W świetle art. 2 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, oznacza ona jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Przemoc w rodzinie stanowi w Gminie Jedwabno powód korzystania z pomocy społecznej kilku rodzin. W 2020 roku z tego tytułu wsparcie otrzymało 7 rodzin (25 osób), czyli o 1 rodzina mniej niż w 2018 roku. Może to być spowodowane m.in. niechęcią mieszkańców do ujawniania przejawów przemocy, a także brakiem świadomości, że taki problem w rodzinie występuje. Podobna skala problemu wynika z danych z zakresu funkcjonowania gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego. Zespół realizuje zadania gminy w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, integrując i koordynując działania różnych podmiotów i specjalistów, w szczególności poprzez diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, podejmowanie działań w środowisku nim zagrożonym bądź dotkniętym, rozpowszechnianie informacji o możliwych formach pomocy oraz inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie. W 2020 roku do Zespołu wpłynęło 7 Niebieskich Kart, przy czym w tym samym czasie zamknięto 14 procedur. W 2019 roku wpłynęło 9 NK i w 3 rodzinach zamknięto procedurę, a w 2018 roku również odnotowano 9 nowych NK, a procedura została zakończona w 6 przypadkach. W okresie 2018-2020 corocznie procedurą Niebieskie Karty objętych było od 10 do 20 rodzin.

Istotną dysfunkcją społeczną są również uzależnienia. W świetle definicji Światowej Organizacji Zdrowia, uzależnienie rozumiane jest jako stan psychiczny i fizyczny, który wynika z interakcji organizmu z substancją psychoaktywną. Charakteryzuje się on zmianami zachowania oraz koniecznością przyjmowania substancji w sposób okresowy bądź ciągły – w

celu doświadczania jej wpływu bądź uniknięcia objawów towarzyszących jej brakowi w organizmie. W kontekście dysfunkcji społecznych uzależnienie należy jednak rozumieć szerzej, tj. jako silną i nabytą potrzebę zażywania substancji psychoaktywnych bądź wykonywania określonych czynności, takich jak np. uprawianie hazardu, oglądanie telewizji, korzystanie z internetu czy robienie zakupów¹⁰. W obu tych wymiarach uzależnienie może przynieść negatywne konsekwencje – utrudnia bowiem prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Niejednokrotnie prowadzi nie tylko do utraty zdrowia, ale także do wykluczenia społecznego, przestępczości oraz problemów i dysfunkcji w rodzinie.

Na podstawie dostępnych danych nie jest możliwe określenie skali uzależnień. Przyczyny są różne – osoby uzależnione i ich rodziny mogą nie zdawać sobie sprawy z problemu, mogą również go ukrywać albo próbować zwalczyć we własnym gronie. W świetle statystyk GOPS w Jedwabnie w latach 2018-2020 corocznie ze wsparcia z powodu alkoholizmu korzystało od 12 do 14 rodzin, natomiast narkomania wystąpiła tylko raz. Informacji o większej skali problemu uzależnień, a także, omawianego wcześniej, problemu przemocy w rodzinie, dostarczają dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Do zadań GKRPA należy m.in. podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego; przeprowadzanie rozmów motywacyjno-interwencyjnych z osobami mającymi problem z nadużywaniem alkoholu oraz członkami ich rodzin; współdziałanie z organizacjami pozarządowymi i społecznymi w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi; a także prowadzenie kontroli przestrzegania warunków sprzedaży napojów alkoholowych i opiniowanie wniosków o wydanie zezwolenia na ich sprzedaż. W 2020 roku członkowie GKRPA przeprowadzili rozmowy motywacyjno-interwencyjne z 5 osobami uzależnionymi od alkoholu oraz 6 członkami ich rodzin. W 2019 i 2018 roku dotyczyło to 2 osób uzależnionych i 3 członków rodzin. Łącznie w latach 2018-2020 GKRPA podjęła czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia od alkoholu wobec 24 osób i wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego wobec 9 osób.

Prognoza zmian	
Realizacja Strategii	Zaniechanie
<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie świadomości i wrażliwości społecznej w zakresie uzależnień, przemocy i innych dysfunkcji. • Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinach, uzależnień i innych dysfunkcji w gminie. • Zapewnienie dostępu osobom i rodzinom zagrożonym lub doświadczającym przemocy oraz uzależnień do kompleksowych form wsparcia. • Lepsze dostosowanie społeczeństwa do wyzwań związanych z rozwojem nowych technologii. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczający dostęp do specjalistycznej pomocy dla osób zagrożonych i dotkniętych uzależnieniami i przemocą. • Wzrost skali negatywnych zjawisk i skutków przemocy w rodzinie i uzależnień. • Zwiększenie kosztów społecznych związanych z rosnącą liczbą osób wymagających wsparcia, specjalistycznego leczenia i terapii. • Niewystarczająca świadomość i wrażliwość społeczna w zakresie

¹⁰Zob. *Współczesne teorie i praktyka profilaktyki uzależnień chemicznych i niechemicznych*, red. M. Jędrzejko, Warszawa 2009, s. 40; <http://www.kbpn.gov.pl/portal?id=112184>.

<ul style="list-style-type: none"> Ograniczenie negatywnych zjawisk oraz skutków przemocy w rodzinie oraz uzależnień, takich jak np. choroby depresyjne, próby samobójcze, ucieczki młodych ludzi z domów. 	uzależnień i przemocy, ich przyczyny oraz skutków.
---	--

3.5. Rozwój gminnego systemu usług społecznych oraz aktywności społecznej

Wyzwania te mają charakter przekrojowy i odnoszą się do różnych sfer aktywności instytucji gminnych, a także organizacji pozarządowych, grup nieformalnych oraz mieszkańców. Wpływają one na zasoby i potencjał gminy, a w konsekwencji na możliwość sprostania innym wyzwaniom.

Rozwój gminnego systemu usług społecznych stanowi istotną kwestię z uwagi na postępujący proces starzenia się społeczeństwa, który będzie się wiązał z poszerzeniem kręgu osób wymagających opieki i wsparcia z powodu chorób czy niesamodzielności, wynikających z podeszłego wieku. Szczególnie ważne jest też wsparcie rodzin zamieszkujących gminę, poprzez zwiększanie dostępu do usług społecznych nie tylko dla rodzin dysfunkcyjnych, ale również innych, które takiego wsparcia potrzebują.

W kontekście rozwoju systemu wsparcia istotne jest dążenie do zwiększenia efektywności działań w zakresie planowania, realizacji i oceny gminnej polityki społecznej, w tym wzmocnienie kompetencji osób zaangażowanych w te procesy. Ważne jest także tworzenie warunków sprzyjających aktywności mieszkańców i partycypacji obywatelskiej, a także rozwojowi współpracy międzyinstytucjonalnej oraz współpracy z mieszkańcami i ich organizacjami na rzecz dobra wspólnego.

Prognoza zmian	
Realizacja Strategii	Zaniechanie
<ul style="list-style-type: none"> Dostosowanie możliwości i metod wsparcia mieszkańców do zdiagnozowanych potrzeb. Zwiększenie roli środowiskowych metod wsparcia, w tym opartych na wolontariacie i pomocy sąsiedzkiej kosztem form instytucjonalnych. Zwiększenie poziomu integracji mieszkańców gminy, służącej diagnozowaniu występujących problemów i współdziałaniu na rzecz ich rozwiązania. Wzrost aktywności społecznej mieszkańców, w tym w ramach miejscowości, sołectw, grup nieformalnych czy organizacji pozarządowych. Zwiększenie udziału obywateli w życiu publicznym i ich zaangażowania w kreowanie polityk publicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> Niewydolność systemu usług społecznych w obliczu rosnącej skali problemów społecznych. Konieczność rozwoju bazy instytucjonalnych form wsparcia, w tym zapewniających opiekę całodobową. Indywidualizacji społeczeństwa skutkująca ograniczaniem form samopomocy i wsparcia sąsiedzkiego. Zmniejszenie aktywności i motywacji do działania mieszkańców. Brak zaangażowania mieszkańców w kreowanie polityk publicznych oraz ogólnie w życiu publicznym. Zmniejszenie integracji lokalnych społeczności, brak wizji współdziałania na rzecz wspólnego dobra.

4. Analiza SWOT

Uzupełnienie i podsumowanie diagnozy sytuacji społecznej stanowi analiza SWOT przedstawiająca mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia w odniesieniu do sytuacji społecznej Gminy Jedwabno.

MOCNE STRONY

- 1) Położenie geograficzne i atrakcyjność turystyczna (lasy, jeziora).
- 2) Infrastruktura sportowa (hala, „Orlik).
- 3) Działalność kulturalna realizowana przez instytucje kultury.
- 4) Sprawnie działające instytucje gminne i wykwalifikowana kadra.
- 5) Funkcjonowanie Środowiskowego Domu Samopomocy, w którym wsparcie otrzymują osoby z zaburzeniami psychicznymi, głównie starsze.
- 6) Powstanie nieformalnego klubu seniora, który ma zaangażować i zaktywizować starszych mieszkańców gminy.
- 7) Zajęcia dla dzieci i młodzieży realizowane w ramach projektów szkół.
- 8) Programy GKRPA, w tym rekomendowane.
- 9) Funkcjonowanie Punktu Pomocy Rodzinie przy GOPS (psycholog, prawnik, terapeuta ds. uzależnień).
- 10) Wolontariat w szkole, a także realizowany na rzecz Przytuliska.
- 11) Współpraca międzyinstytucjonalna w ramach wydarzeń i przedsięwzięć na rzecz mieszkańców.
- 12) Aktywność sołectw, zaangażowanie mieszkańców w działania na rzecz otoczenia.
- 13) Nowoczesna baza oświatowa.

SŁABE STRONY

- 1) Niewiele aktywnie działających organizacji pozarządowych w gminie oraz brak organizacji działających w obszarze pomocy społecznej.
- 2) Słabo rozwinięta opieka medyczna w gminie (tylko 1 lekarz, brak stomatologa).
- 3) Wykluczenie komunikacyjne i cyfrowe (brak zasięgu) części miejscowości. Nisko rozwinięta komunikacja publiczna, brak komunikacji między miejscowościami oraz trudności w dojeździe do większych miast.
- 4) Mało miejsc pracy na terenie gminy.
- 5) Niska gęstość zaludnienia i zmniejszająca się liczba ludności gminy.
- 6) Postępujący proces starzenia się społeczeństwa.
- 7) Brak zorganizowanego stałego wolontariatu w obszarze pomocy i wsparcia.
- 8) Brak instytucji opieki nad dzieckiem do lat 3.
- 9) Niewystarczająca liczba osób, które byłyby gotowe do podjęcia się realizacji usług opiekuńczych na rzecz mieszkańców.
- 10) Niewystarczająca baza lokalowa GOK, Biblioteki i GOPS, w tym rozwiązań zapewniających dostępność dla osób z niepełnosprawności.
- 11) Brak mieszkań chronionych.
- 12) Rosnący dług gminy.

SZANSE

- 1) Napływ nowych mieszkańców z ośrodków miejskich oraz z zagranicy.
- 2) Rozwój terenów inwestycyjnych.
- 3) Rozwój społecznego budownictwa mieszkaniowego.
- 4) Fundusze unijne.

ZAGROŻENIA

- 1) Niepewność w polityce państwa.
- 2) Pandemia koronawirusa.
- 3) Procesy demograficzne (spadek dzietności, starzenie społeczeństwa, migracje).
- 4) Wprowadzanie rozwiązań zmniejszających możliwości gminy, w tym finansowe i w pozyskiwaniu dotacji.
- 5) Pogłębiający się kryzys w służbie zdrowia.

5. Cele i kierunki działań

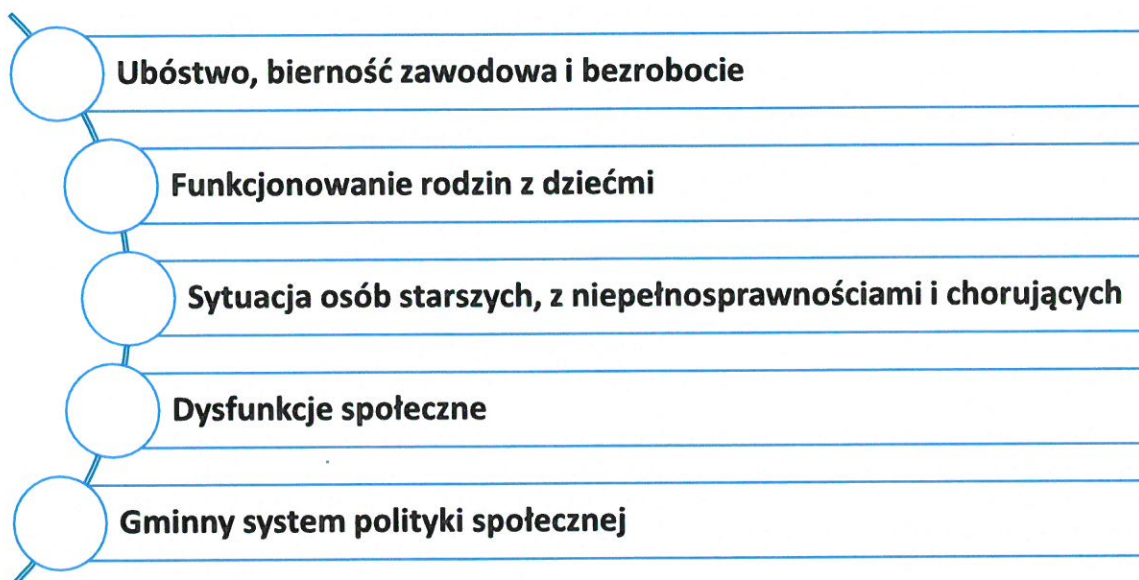
Część wdrożeniowa *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jedwabno na lata 2021-2030* została usystematyzowana w formie obszarów priorytetowych. Każdy z nich dotyczy innego wycinka rzeczywistości społecznej, jednakże są one ze sobą ściśle powiązane i wszystkie służą realizacji celu głównego Strategii. W związku z tym, wszystkie obszary należy rozpatrywać łącznie w kontekście rozwoju społecznego gminy, uwzględniając jednak to, że wdrożenie założeń jednego z nich będzie miało istotny wpływ na powodzenie pozostałych.

Cel główny Strategii brzmi:

Zwiększenie potencjału osób i rodzin zamieszkujących Gminę Jedwabno oraz dostępności usług społecznych w gminie, służące poprawie jakości życia jej mieszkańców.

Cel główny stanowi kierunkową wytyczną podejmowanych działań, prezentując wizję rozwoju gminy, opartego na poprawie jakości funkcjonowania mieszkańców w różnych sferach ich życia. Szczególnie ważne jest podejmowanie wysiłków w kierunku uniezależniania mieszkańców od pomocy społecznej oraz budowania ich potencjału, który będzie sprzyjał zaradności, aktywności oraz rozwojowi. Trzeba dążyć m.in. do stworzenia spójnego i efektywnego systemu wsparcia, który z jednej strony będzie wspierał doraźnie osoby i rodziny w sytuacjach trudnych i kryzysowych, a z drugiej wzmacniał je do samodzielności.

Osiągnięciu celu głównego będzie służyć realizacja celów strategicznych i operacyjnych, przypisanych do poszczególnych obszarów priorytetowych, a także zaplanowanych w ich ramach kierunków działań. Obszary te są następujące:

Wskazany poniżej katalog działań wyznacza kluczowe, niezbędne kierunki zaangażowania władz samorządu, jednostek organizacyjnych gminy oraz partnerów lokalnych. Nie jest katalogiem zamkniętym, więc jeżeli w trakcie wdrażania Strategii pojawią się jeszcze inne pomysły (projekty) wpisujące się w jej cele, to również powinny zostać wzięte pod uwagę.

Obszar I. Ubóstwo, bierność zawodowa i bezrobocie

Cel strategiczny 1. Zmniejszenie zasięgu ubóstwa, bierności zawodowej i bezrobocia wśród mieszkańców gminy.

Cele operacyjne:

1. Poprawa warunków socjalno-bytowych osób i rodzin mieszkających w gminie.
2. Wzmocnienie kompetencji mieszkańców sprzyjających aktywności, samodzielności i zaradności życiowej.
3. Ograniczenie barier utrudniających dostęp do aktywizacji zawodowej, w tym osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy.

Kierunki działań:

- 1) Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej, a także schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania, osobom oraz rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej.
- 2) Organizowanie zbiórek żywności, odzieży i innych podstawowych dóbr dla osób i rodzin najbardziej potrzebujących.
- 3) Realizacja kompleksowych działań wspierających powrót do naturalnego życia społecznego osób z niego wyizolowanych, zwłaszcza osób doświadczających trudności w przystosowaniu się po długotrwałym pobycie w zakładzie karnym oraz osób bezdomnych, w tym także poprzez kontrakty socjalne.
- 4) Wspieranie rozwoju różnych form mieszkalnictwa i budownictwa społecznego.
- 5) Organizacja kursów, szkoleń i warsztatów służących rozwijaniu i pomnażaniu kapitału życiowego mieszkańców, niezbędnego do poprawnego wypełniania ról rodzinnych, społecznych i zawodowych.
- 6) Rozwój wolontariatu, pomocy sąsiedzkiej i innych form wsparcia środowiskowego osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym i marginalizacją, w tym także jako etap przygotowujący do zatrudnienia.
- 7) Upowszechnianie wiedzy o ekonomii społecznej oraz możliwości uzyskania wsparcia przez osoby planujące prowadzić działalność gospodarczą w ramach spółdzielni socjalnej, fundacji lub stowarzyszenia (poprzez prelekcje, szkolenia itp.)
- 8) Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Szczytnie i innymi instytucjami rynku pracy w zakresie aktywizacji zawodowej mieszkańców gminy, w szczególności osób należących do grup *defaworyzowanych*, m.in. poprzez udostępnianie informacji o wolnych miejscach pracy, doradztwo zawodowe i pośrednictwo pracy, szkolenia i kursy zawodowe, staże, prace społecznie użyteczne.
- 9) Wspieranie usług opieki nad dziećmi w żłobkach, przedszkolach, klubach dziecięcych lub u dziennych opiekunów, ułatwiających powrót lub wejście na rynek pracy po okresie opieki nad dziećmi.

Okres realizacji: 2021-2030

Główni realizatorzy działań: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jedwabnie, Urząd Gminy w Jedwabnie, szkoły gminne, Powiatowy Urząd Pracy w Szczytnie, instytucje szkoleniowe, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, lokalni liderzy.

Wskaźniki monitoringu:

- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa, bezrobocia; liczba rodzin; liczba osób w rodzinach.
- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezdomności, zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych i ekologicznych; liczba rodzin; liczba osób w rodzinach
- Liczba zorganizowanych zbiórek żywności, odzieży i innych podstawowych dóbr z przeznaczeniem dla najbardziej potrzebujących.
- Liczba mieszkań komunalnych oraz mieszkań (lokali) socjalnych w zasobie gminy.
  - Liczba bezrobotnych z terenu Gminy, w tym m.in. kobiety, osoby niepełnosprawne, długotrwale bezrobotni, bezrobotni do 30 roku życia i powyżej 50 lat.
  - Liczba bezrobotnych z terenu Gminy, którzy wzięli udział w różnych formach aktywizacji zawodowej.
  - Liczba bezrobotnych z terenu Gminy, którzy podjęli pracę niesubsydiowaną.
  - Liczba dzieci do lat 6 objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie.

Obszar II. Funkcjonowanie rodzin z dziećmi

Cel strategiczny 2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży dobrych warunków wychowania i rozwoju w stabilnym środowisku rodzinnym.

Cele operacyjne:

1. Wzmocnienie rodziców i opiekunów w zakresie opieki i wychowania dzieci.
2. Stworzenie warunków do wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży.
3. Zapewnienie rodzinom doświadczającym trudności dostępu do specjalistycznego i kompleksowego wsparcia.

Kierunki działań:

- 1) Organizowanie oraz promowanie różnych form edukacji rodziców, opiekunów oraz osób planujących założenie rodziny, dotyczących w szczególności rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych i porozumiewania się ze swoimi dziećmi.
- 2) Zapewnienie wsparcia w postaci pracy socjalnej, asystentury rodzinnej oraz rodzin wspierających, rodzinom doświadczającym trudności w wypełnianiu podstawowych funkcji, zwłaszcza wielodzietnym, niepełnym oraz zagrożonym odebraniem dzieci i umieszczeniem w pieczy zastępczej.
- 3) Zapewnianie możliwie szerokiego i dopasowanego do zdiagnozowanych potrzeb poradnictwa specjalistycznego, m.in. socjalnego, rodzinnego, prawnego, psychologicznego, logopedycznego.
- 4) Wspieranie rodzin w rozwiązywaniu trudności życiowych i konfliktów poprzez zapewnienie dostępu do terapii małżeńskiej i rodzinnej oraz mediacji.
- 5) Zwiększanie oferty pomocy i wsparcia dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami.
- 6) Działalność i rozwój placówek wsparcia dziennego, dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych i niewydolnych opiekuńczo-wychowawczo.
- 7) Integracja rodzin w środowisku lokalnym poprzez m.in. animację lokalną, rozwój wolontariatu oraz działań samopomocowych oraz aktywizację młodzieży.
- 8) Udział w przedsięwzięciach służących wzmocnieniu rodziny, wsparciu rodziców i opiekunów, zwiększeniu aktywności i integracji społecznej rodzin, a także zapewnieniu dzieciom i młodzieży alternatywnych form spędzania wolnego czasu.
- 9) Współpraca GOPS z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Szczytnie w zakresie rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych i dysfunkcji rodzin, w szczególności zadań dotyczących organizacji pieczy zastępczej i działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej.

Okres realizacji: 2021-2030

Główni realizatorzy działań: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jedwabnie, Urząd Gminy w Jedwabnie, Gminny Ośrodek Kultury w Jedwabnie, Gminna Biblioteka Publiczna w Jedwabnie, szkoły gminne, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Szczytnie, organizacje pozarządowe i kościelne, grupy nieformalne, lokalni liderzy.

Wskaźniki monitoringu:

- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, potrzeby ochrony macierzyństwa; liczba rodzin i liczba osób w rodzinach
- Liczba zorganizowanych form edukacji rodziców, opiekunów i osób planujących założenie rodziny/liczba uczestników.
- Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pracą socjalną.
- Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pracą asystenta rodziny.
- Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z poradnictwa specjalistycznego.
- Liczba przedsięwzięć służących wsparciu i aktywizacji rodzin.

Obszar III. Sytuacja osób starszych, z niepełnosprawnościami i chorujących

Cel strategiczny 3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz poprawa jakości życia osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i przewlekle chorujących.

Cele operacyjne:

1. Stworzenie warunków wszechstronnej aktywności osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i chorujących.
2. Wzrost partycypacji społecznej i obywatelskiej osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i chorujących.
3. Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej oraz różnych form opieki i wsparcia dla osób o ograniczonej samodzielności.

Kierunki działań:

- 1) Wsparcie aktywności społecznej, edukacyjnej, kulturalno-rekreacyjnej i zawodowej osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i chorujących poprzez inicjowanie i realizowanie przedsięwzięć takich jak spotkania edukacyjne, prelekcje, warsztaty, zajęcia rozwijające zainteresowania itp.
- 2) Zwiększanie dostępności pomocy psychologicznej i poradnictwa specjalistycznego dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i chorujących.
- 3) Wspieranie tworzenia mieszkań chronionych zapewniających usługi bytowe oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym i realizacji kontaktów społecznych, w celu utrzymania lub rozwijania samodzielności osoby starszej i osoby z niepełnosprawnościami.
- 4) Działalność i rozwój ośrodków wsparcia dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, i chorujących, w postaci m.in. dziennych domów pobytu, środowiskowych domów samopomocy, klubów seniora.
- 5) Rozwój środowiskowych form pomocy osobom starszym, z niepełnosprawnością i chorującym oraz ich rodzinom, takich jak usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne i całodobowe, usługi opiekuna medycznego, opieka wytchnieniowa, teleopieka i pomoc sąsiedzka.
- 6) Upowszechnianie form wsparcia osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i chorujących w lokalnej społeczności, poprzez m.in. pomoc sąsiedzką i wolontariat, a także zaangażowanie tych osób w inicjatywy i przedsięwzięcia lokalne.
- 7) Zwiększenie oferty wsparcia dla osób chorujących psychicznie, w tym dzieci, a także osób z zaburzeniami psychicznymi i innymi dysfunkcjami (np. porażenie mózgowe, Zespół Aspergera, ADHD).
- 8) Likwidacja barier urbanistycznych, komunikacyjnych i architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej, a także w miejscach powszechnie uczęszczanych.

- 9) Upowszechnianie instrumentów wsparcia ułatwiających funkcjonowanie osobom w podeszłym wieku i/lub osobom z niepełnosprawnościami w środowisku lokalnym oraz kontakty z administracją (np. asystent osoby starszej i niepełnosprawnej).

Okres realizacji: 2021-2030

Główni realizatorzy działań: Urząd Gminy w Jedwabnie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jedwabnie, Gminny Ośrodek Kultury w Jedwabnie, Gminna Biblioteka Publiczna w Jedwabnie, Środowiskowy Dom Samopomocy w Jedwabnie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Szczytnie, organizacje pozarządowe i kościelne, grupy nieformalne.

Wskaźniki monitoringu:

- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby; liczba rodzin; liczba osób w rodzinach.
- Liczba zorganizowanych form aktywności skierowanych do osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i chorujących / Liczba uczestników.
- Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania.
- Liczba uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy i innych ośrodków wsparcia.
- Liczba obiektów użyteczności publicznej, w których zlikwidowano bariery.
- Liczba osób korzystających z usług asystenta osoby starszej i niepełnosprawnej, opiekuna medycznego, opieki wytchnieniowej.

Obszar IV. Dysfunkcje społeczne

Cel strategiczny 4. Zmniejszenie częstości występowania dysfunkcji społecznych, w tym przemocy w rodzinach i uzależnień

Cele operacyjne:

1. Zwiększenie świadomości społecznej w obszarze zjawisk dysfunkcyjnych.
2. Wzmocnienie oddziaływań profilaktycznych, prewencyjnych i kompensacyjnych w obszarze dysfunkcji społecznych
3. Poprawa dostępu osób i rodzin do pomocy specjalistycznej w zakresie przemocy w rodzinie i uzależnień.

Kierunki działań:

- 1) Realizacja kampanii i akcji społecznych służących podnoszeniu wiedzy oraz kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych, w szczególności w zakresie profilaktyki uzależnień oraz przemocy w rodzinie, a także szeroko rozumianego bezpieczeństwa publicznego.
- 2) Inicjowanie i realizacja programów edukacyjno-profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych, dotyczących różnych rodzajów uzależnień, zachowań ryzykownych, przemocy w rodzinie oraz zachowań agresywnych; ze szczególnym uwzględnieniem problematyki aktualnych zagrożeń (rozwój nowoczesnych technologii, dysfunkcyjne grupy i zachowania, przekaz medialny itp.).
- 3) Monitorowanie sytuacji rodzin zagrożonych dysfunkcjami lub już doświadczających poważnych problemów, a także podejmowanie działań interwencyjnych, terapeutycznych i kompensacyjnych.
- 4) Rozwój poradnictwa specjalistycznego, wsparcia socjalnego oraz pracy terapeutycznej z dziećmi, osobami dorosłymi i całymi rodzinami doświadczającymi uzależnień bądź przemocy.
- 5) Stosowanie procedury „Niebieskie Karty” jako ważnego elementu profesjonalnego systemu przeciwdziałania przemocy w środowisku lokalnym.
- 6) Upowszechnianie informacji z wykorzystaniem materiałów drukowanych, mediów, bezpośrednich spotkań ze specjalistami i innych środków przekazu na temat możliwości uzyskania pomocy przez osoby doświadczające przemocy, uzależnione i ich rodziny.

Okres realizacji: 2021-2030

Główni realizatorzy działań: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jedwabnie, Urząd Gminy w Jedwabnie, Zespół Interdyscyplinarny w Jedwabnie, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Społecznych w Jedwabnie, Gminny Ośrodek Kultury w Jedwabnie, Gminna

Biblioteka Publiczna w Jedwabnie, szkoły gminne, organizacje pozarządowe i kościelne, grupy nieformalne, lokalni liderzy.

Wskaźniki monitoringu:

- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu, narkomanii, przemocy w rodzinie; liczba rodzin; liczba osób w rodzinach.
- Liczba zrealizowanych programów edukacyjno-profilaktycznych/liczba uczestników.
- Liczba osób, wobec których GKRPA wniosowała o zastosowanie leczenia odwykowego.
- Liczba wszczętych procedur Niebieskie Karty.
- Liczba zakończonych procedur Niebieskie Karty.

Obszar V. Gminny system polityki społecznej

Cel strategiczny 5. Zwiększenie efektywności działań w zakresie planowania, realizacji i oceny gminnej polityki społecznej.

Cele operacyjne:

1. Wzmocnienie kompetencji osób zaangażowanych w realizację Strategii.
2. Tworzenie warunków sprzyjających partycypacji obywatelskiej, integracji i aktywności mieszkańców.
3. Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej oraz współpracy z mieszkańcami i ich organizacjami na rzecz dobra wspólnego.

Kierunki działań:

- 1) Udział osób zaangażowanych w realizację Strategii w szkoleniach, kursach, warsztatach, seminariach, konferencjach, wizytach studyjnych i innych formach edukacji w obszarach związanych ze Strategią.
- 2) Wspieranie kadry specjalistów zajmujących się m.in. uzależnieniami, przemocą w rodzinie oraz interwencją kryzysową w postaci superwizji i pomocy psychologicznej.
- 3) Ukierunkowanie na nowe, innowacyjne rozwiązania w zakresie objętym Strategią, służące większej elastyczności działania, a także zwiększenie skuteczności oddziaływań.
- 4) Rozwój współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi poprzez m.in. włączanie ich przedstawicieli do zespołów opiniotwórczych i konsultacyjnych, zlecanie realizacji zadań publicznych, umożliwianie szerszego udziału w kreowaniu polityk publicznych itd.
- 5) Tworzenie partnerstw lokalnych oraz platform współpracy i wymiany informacji w obszarach strategicznych dla rozwoju społecznego, w tym m.in. wsparcia rodzin, przeciwdziałania dysfunkcjom społecznym, rozwoju dzieci i młodzieży, z udziałem instytucji oraz organizacji pozarządowych funkcjonujących w danym obszarze.
- 6) Upowszechnianie informacji o działaniach i zamierzeniach samorządu Gminy i organizacji współpracujących, w tym o ważnych dla społeczności wydarzeniach.
- 7) Wykorzystywanie różnorodnych form konsultacji społecznych z mieszkańcami (spotkania otwarte, debaty, warsztaty obywatelskie, badania ankietowe) przy podejmowaniu przez władze gminy decyzji w sprawach ważnych dla społeczności, w sposób stwarzający warunki do powszechnego w nich uczestnictwa osób fizycznych i organizacji obywatelskich.
- 8) Działania na rzecz organizowania społeczności lokalnej poprzez środowiskową pracę socjalną, animację społeczną, wspieranie grup nieformalnych oraz zorganizowanych form aktywności mieszkańców.

Okres realizacji: 2021-2030

Główni realizatorzy działań: wszystkie podmioty i osoby zaangażowane w realizację Strategii.

Wskaźniki monitoringu:

- Liczba pracowników biorących udział w superwizji lub otrzymujących pomoc psychologiczną.
- Liczba organizacji pozarządowych, które otrzymały dotacje na realizację zadań publicznych.
- Wartość dotacji przekazanych organizacjom pozarządowym na realizację zadań publicznych.
- Liczba przedstawicieli organizacji pozarządowych w zespołach doradczych, opiniodawczych, konsultacyjnych i in.
- Liczba lokalnych partnerstw oraz platform współpracy i wymiany informacji.
- Liczba konsultacji społecznych przeprowadzonych z mieszkańcami.

6. Sposób realizacji Strategii

6.1. Koordynacja wdrażania Strategii

W świetle ustawy o pomocy społecznej, realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych, podobnie jak jej opracowanie, należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Znaczna część kierunków działań zaplanowanych w Strategii mieści się w zadaniach jednostek organizacyjnych Gminy Jedwabno, a także Powiatu Szczycieńskiego, organizacji pozarządowych i innych podmiotów, które funkcjonują w obszarze lokalnej polityki społecznej.

Zasadniczą rolę w zakresie planowania oraz podejmowania decyzji strategicznych będą odgrywały władze Gminy Jedwabno – Wójt oraz Rada Gminy, natomiast instytucją koordynującą działania związane z wdrażaniem Strategii będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jedwabnie. Możliwe jest również powołanie, zarządzeniem Wójta, zespołu ds. wdrażania, monitoringu i ewaluacji Strategii, który wspierałby koordynatora merytorycznie i organizacyjnie. Istotne jest, aby oprócz przedstawicieli GOPS, w zespole znaleźli się przedstawiciele kluczowych instytucji działających w obszarze gminnej polityki społecznej, w szczególności urzędu miejskiego, placówek oświatowych i kultury, radni i sołtysi, a także reprezentanci sektora obywatelskiego.

Zarządzanie realizacją Strategii powinno być systemowe, elastyczne i otwarte na zmieniające się uwarunkowania, ponieważ Strategia jest planem dostosowanym do dynamicznych czynników zewnętrznych i wewnętrznych, jednak w taki sposób, aby tam gdzie to możliwe, kształtować rzeczywistość społeczną w oparciu o wizję pożądanym zmian.

6.2. Aktualizacja Strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jedwabno na lata 2021-2030 jest wieloletnim dokumentem planistycznym, w związku z czym należy wziąć pod uwagę, że w wyniku zmian społeczno-ekonomicznych niektóre jej zapisy mogą stać się nieaktualne jeszcze przed końcem okresu jej obowiązywania. W takiej sytuacji należy podjąć decyzję o jej aktualizacji bądź o opracowaniu nowej Strategii, uwzględniającej nowe uwarunkowania prawne, programowe, społeczne czy ekonomiczne.

Aktualizacja dokumentu, przeprowadzana w trybie, w jakim uchwalona została Strategia, będzie konieczna tylko w przypadku gdy zmianie ulegną obszary priorytetowe i cele strategiczne dokumentu. W pozostałych przypadkach decyzja o aktualizacji zostanie podjęta przez koordynatora wdrażania Strategii. Aktualizacji Strategii nie wymagają natomiast zmiany w katalogu działań służących realizacji celów, ponieważ z założenia jest to katalog otwarty, wykorzystywany w zależności od aktualnych potrzeb oraz umożliwiający realizację innych przedsięwzięć, niż w nim wymienione, o ile wpisują się w cele Strategii. Nie wymagają jej także zmiany i modyfikacje wskaźników, służących monitoringowi działań. Jeżeli w procesie wdrażania Strategii zostanie zidentyfikowana potrzeba rozszerzenia zakresu lub przeformułowania wybranych wskaźników, możliwe jest wprowadzenie zmian bez konieczności aktualizacji dokumentu – o ile zmiany te będą służyły lepszemu rozpoznaniu sytuacji społecznej oraz efektów wdrażania Strategii.

6.3. Ramy finansowe

Z uwagi na szeroki i różnorodny katalog działań planowanych do realizacji w ramach Strategii, należy w głównych źródłach jej finansowania uwzględnić środki pochodzące z różnych źródeł, w tym dostępne nie tylko dla gmin, ale także innych podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii. Będą to w szczególności środki krajowe, a także unijne oraz granty i środki prywatne.

ŚRODKI KRAJOWE

- Budżet gminy
- Budżet samorządu powiatu i województwa
- Budżet państwa (np. dotacje celowe ministerstw, programy rządowe, PFRON, Fundusz Pracy).

ŚRODKI UNIJNE

- Krajowe Programy Operacyjne
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego

GRANTY I ŚRODKI PRYWATNE

- Środki pochodzące z fundacji prywatnych
- Mechanizm 1%, darowizny
- Zbiórki publiczne

Jako główne źródło finansowania należy wskazać budżet gminy. W świetle art. 7 *Ustawy o samorządzie gminnym* do zadań własnych gminy należy zaspokajanie potrzeb zbiorowych wspólnoty, w tym m.in. w sprawach ochrony zdrowia, pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, gminnego budownictwa mieszkaniowego, edukacji publicznej, kultury, polityki prorodzinnej, bezpieczeństwa obywateli czy współpracy ze społecznościami lokalnymi. Zadania te wykonywane są przez jednostki organizacyjne i pomocnicze gminy jako ich zadania statutowe, stanowiąc jednocześnie urzeczywistnienie założeń Strategii, w takim zakresie, w jakim zostało to zaplanowane. Pewien zakres działań jest ponadto możliwy do realizacji komplementarnie lub nawet wspólnie przez Samorząd Gminy, Powiatu Szczycieńskiego, Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz inne jednostki – na podstawie zawieranych pomiędzy nimi porozumień.

W 2020 roku w Gminie Jedwabno środki finansowe wydatkowane na zadania z zakresu polityki społecznej wyniosły 8 746 997 zł, w tym w poszczególnych działach:

- Rodzina – 6 200 610 zł (70,89% ogólnych wydatków);
- Pomoc społeczna – 2 338 349 zł (26,73%);
- Ochrona zdrowia – 114 940 zł (1,32%);
- Edukacja i opieka wychowawcza – 49 911 zł (0,57%);
- Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej – 43 187 zł (0,49%).

Powyższa struktura wydatków na politykę społeczną z budżetu gminy będzie zbliżona w najbliższych latach, aczkolwiek jej wysokość może się zmieniać m.in. w zależności od aktywności projektowej jednostki, a także sytuacji finansowej gminy.

Część środków na realizację zadań w zakresie lokalnej polityki społecznej będzie ponadto pochodzić z budżetu państwa. Chodzi zarówno o transfery w postaci subwencji ogólnej jak i dotacji celowych, z których niektóre trzeba będzie pozyskać startując w konkursach. W tej kategorii mieszczą się bowiem programy rządowe oraz programy ministerstw, takie jak np. Program Ochrony „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” oraz Program wieloletni Senior+ na lata 2021-2025.

Ponadto od 2019 roku jednym ze źródeł finansowania działań na rzecz wsparcia osób z niepełnosprawnościami jest Fundusz Solidarnościowy. W jego ramach są realizowane programy takie jak „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”, „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, „Opieka wytchnieniowa” oraz „Centra opiekuńczo-mieszkalne”.

Istotne źródło finansowania będą stanowiły także środki z Funduszy Europejskich w perspektywie 2021-2027, dostępne na szczeblu krajowym i regionalnym, w tym szczególności w obszarze włączenia społecznego, rynku pracy czy edukacji. Uruchomienie pierwszych konkursów może nastąpić prawdopodobnie w 2022 roku, wtedy też będzie znany już ostateczny kształt regionalnego programu operacyjnego.

Z uwagi na to, że Strategia zakłada aktywny udział społeczności lokalnych i organizacji pozarządowych, a także partnerstwa służące efektywniejszej realizacji polityki społecznej, ważnym źródłem finansowania będą dotacje i granty dostępne dla trzeciego sektora. Wśród nich są programy rządowe i ministerialne (np. Aktywni+), a także programy Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, takie jak np. Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO oraz Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030. Ważne są również środki prywatne pochodzące z fundacji, zakładanych przez firmy, instytucji finansowe lub osoby prywatne; pieniądze od sponsorów, środki z 1% dla organizacji pożytku publicznego, darowizny, zbiórki publiczne i inne.

Określenie bardziej precyzyjnych ram finansowych planowanych kierunków działań nie wydaje się obecnie możliwe ani celowe, szczególnie ze względu na szeroki zakres tematyczny dokumentu, długi okres jego obowiązywania, nie domknięty jeszcze etap programowania środków unijnych na lata 2021-2027 oraz konkursowy charakter większości programów pomocowych, który z punktu widzenia podmiotów realizujących przekłada się na incydentalność wsparcia. Adekwatne do potrzeb kosztorysy będą tworzone w momencie planowania rocznego i aktualizacji budżetu gminy (w tym planów finansowych jednostek), a także opracowywania programów i projektów uszczegółwiających założenia Strategii.

6.4. Monitoring Strategii

Monitoring jest podstawą sprawozdawczości, zarządzania zmianą oraz ewaluacji Strategii. Dane zebrane w jego trakcie są analizowane, a następnie opracowywane w formie sprawozdań przeznaczonych zarówno na potrzeby wewnętrzne, jak i raportów prezentowanych opinii publicznej. Wypracowane wnioski i rekomendacje wspomagają proces decyzyjny oraz zarządzanie informacjami, ułatwiając znajdowanie rozwiązań w sytuacjach, kiedy zostaną zidentyfikowane odchylenia od pierwotnych założeń. Ponadto monitoring uzupełniony okresową ewaluacją może stać się źródłem cennych wskazówek dla działań korygujących i usprawniających, a także nowelizacji (aktualizacji) przyjętych planów.

Przewiduje się prowadzenie monitoringu *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jedwabno na lata 2021-2030* w okresach dwuletnich – za każde dwa zakończone lata kalendarzowe wdrażania Strategii. Raporty z monitoringu Strategii powinny zawierać przynajmniej: opis uwarunkowań i przebieg procesu monitorowania strategii za dany okres; prezentację głównych obszarów i celów Strategii, zrealizowanych wskaźników wdrażania a także opis zrealizowanych działań pod względem jakościowym i ilościowym oraz wnioski i rekomendacje. Przedmiotem monitoringu będą wskaźniki oparte na obiektywnych dowodach obrazujących stan założonych działań oraz osiągniętych rezultatów i celów. Odnoszą się one do kierunków niezbędnych działań, które zostały przyporządkowane poszczególnym obszarom Strategii.

7. Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi i programowymi

Uwarunkowania programowe lokalnej polityki społecznej znajdują swoje źródła w dokumentach strategicznych różnych szczebli: międzynarodowego, europejskiego, krajowego, regionalnego oraz lokalnego. Stanowią one kierunkowe wytyczne dla działań jednostek samorządu terytorialnego, zapewniając spójność działań i realizację nadrzędnych celów polityki poszczególnych szczebli.

Analizując uwarunkowania wynikające z dokumentów międzynarodowych, należy zwrócić uwagę w szczególności na Agendę na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030, przyjętą w dniu 25 września 2015 roku przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych. Stanowi ona plan transformacji w dziedzinach o kluczowym znaczeniu dla ludzkości, tj.: ludzie, planeta, dobrobyt, pokój i partnerstwo, mając na celu wyeliminowanie ubóstwa i głodu, ochronę planety przed degradacją oraz podejmowanie pilnych działań w zakresie zmian klimatu; zapewnienie wszystkim ludziom możliwości korzystania z dobrodziejstw dostatniego i satysfakcjonującego życia oraz to, aby postęp gospodarczy, społeczny i technologiczny przebiegał w zgodzie z naturą; wspieranie pokojowego, sprawiedliwego i inkluzywnego społeczeństwa, wolnego od lęku i przemocy oraz mobilizowanie środków do wdrożenia Agendy 2030 przy udziale wszystkich krajów, interesariuszy i obywateli. W ramach Agendy określono 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju. Z punktu widzenia polityki społecznej istotne są cele odnoszące się do eliminacji ubóstwa i głodu, zapewnienia wszystkim ludziom zdrowego życia oraz edukację wysokiej jakości, osiągnięcia równości płci, uczynienia miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi i stabilnymi, a także budowy na wszystkich szczeblach skutecznych i odpowiedzialnych instytucji, sprzyjających włączeniu społecznemu.

Wiodącą siłą, która doprowadziła do przyjęcia Agendy 2030 była Unia Europejska. Obecnie na jej szczeblu trwa debata nad strategią działań w kierunku zrównoważonej Europy. Europa 2030 będzie stanowić odpowiedź na pilne wyzwania stanowiące zagrożenie dla społeczeństwa, dobrobytu gospodarczego i środowiska naturalnego. Nowa forma trwałego rozwoju gospodarczego ma opierać się na gospodarce obiegu zamkniętego, zrównoważonej produkcji żywności „od pola do stołu”, stosowaniu odnawialnych źródeł energii oraz zagwarantowaniu przemiany sprawiedliwej ze społecznego punktu widzenia – priorytetem muszą pozostać inwestycje społeczne w obszarach edukacji, włączenia społecznego, opieki zdrowotnej i długoterminowej, praw mniejszości, równouprawnienia płci i rozwoju obszarów wiejskich.

Na szczeblu krajowym istotne znaczenie ma *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności*. Główny cel tego dokumentu stanowi poprawa jakości życia Polaków. Jego osiągnięcie będzie możliwe dzięki podjęciu działań w trzech obszarach: konkurencyjności i innowacyjności; równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski oraz efektywności i sprawności państwa. W 2017 roku Rada Ministrów przyjęła także *Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* stanowiącą aktualizację *Strategii Rozwoju Kraju 2020*. Dokument ten określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym oraz przestrzennym, przedstawiając nowy model rozwoju, czyli rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Główny cel Strategii stanowi „Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”.

Na początku 2021 roku Rada Ministrów zaprezentowała projekt uchwały w sprawie przyjęcia *Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja*

2021-2027 z perspektywą do roku 2030. Wśród głównych priorytetów wskazano przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży; przeciwdziałanie bezdomności i wykluczeniu mieszkaniowemu; usługi społeczne dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i innych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu; instytucje pomocy społecznej oraz podmioty ekonomii społecznej – wsparcie dla osób i rodzin; integracja cudzoziemców – rozwój usług społecznych dla migrantów oraz wsparcie integracji na rynku pracy.

Istotnym dokumentem jest również *Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej (KPRES)*, którego cel główny brzmi „Do roku 2023 podmioty ekonomii społecznej i solidarnej będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostarczycielami usług użyteczności publicznej i realizatorami zadań z zakresu rozwoju lokalnego”. Będzie on realizowany poprzez cele szczegółowe:

- 1) Wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej z samorządem terytorialnym w realizacji usług społecznych użyteczności publicznej oraz zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego.
- 2) Zwiększenie liczby wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- 3) Zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej na rynku.
- 4) Upowszechnienie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej i solidarnej.

W świetle KPRES uwolnienie potencjału sektora ekonomii społecznej i solidarnej wymaga podjęcia skoordynowanych działań, dzięki którym rozwijać się będą cechy podmiotów działających w sektorze, takie jak zdolność do aktywizacji i reintegracji traktowanych podmiotowo osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; koncentracja na potrzebach społeczności lokalnych oraz bazowanie na ich zasobach; działania na rzecz dobra wspólnego przez m.in. realizację zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego; a także samodzielność, samopomoc i samowystarczalność. Aspekty te są ważne i w związku z tym niejednokrotnie przywoływane również w strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Na szczeblu gminnym istotna jest implementacja rozwiązań przewidywanych w ramach *Programu rządowego Dostępność Plus 2018-2025*, ustanowionego Uchwałą nr 102/2018 Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2018 r. Jego główny cel stanowi poprawa dostępności przestrzeni publicznej, produktów i usług w głównych obszarach wsparcia takich jak architektura, transport, edukacja, służba zdrowia, cyfryzacja i usługi. Dostępność dotyczy w szczególności osób na wózkach inwalidzkich, poruszających się o kulach, o ograniczonej możliwości poruszania się; osób niewidomych i słabo widzących, osób głuchych i słabo słyszących, osób głuchoniewidomych, osób z niepełnosprawnościami psychicznymi i intelektualnymi, osób starszych i osłabionych chorobami, kobiet w ciąży, osób z małymi dziećmi, w tym z wózkami dziecięcymi, osób mających trudności w komunikowaniu się z otoczeniem (także z rozumieniem języka pisanego albo mówionego) oraz osób o nietypowym wzroście (w tym również dzieci).

W obszarze polityki senioralnej na uwagę zasługuje *Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – uczestnictwo – solidarność*, przyjęta Uchwałą nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r. Cel polityki społecznej wobec osób starszych stanowi podnoszenie jakości życia seniorów poprzez umożliwienie im pozostawania jak najdłużej samodzielnymi i aktywnymi oraz zapewnienie bezpieczeństwa. Obszary dotyczące ogółu osób starszych to m.in. kształtowanie pozytywnego postrzegania starości w społeczeństwie,

uczestnictwo w życiu społecznym, tworzenie warunków umożliwiających wykorzystanie potencjału osób starszych jako aktywnych uczestników życia gospodarczego i rynku pracy, profilaktyka chorób, promocja zdrowia, zwiększanie bezpieczeństwa fizycznego, tworzenie warunków do solidarności i integracji międzypokoleniowej, a także działania na rzecz edukacji dla starości (kadry opiekuńcze i medyczne), do starości (całe społeczeństwo), przez starość (od najmłodszego pokolenia) oraz edukacja w starości (osoby starsze). Obszary uwzględniające działania wobec niesamodzielnymi osób starszych to w szczególności ułatwienie dostępu do usług wzmacniających samodzielność oraz dostosowanie środowiska zamieszkania do możliwości funkcjonalnych niesamodzielnymi osób starszych, zapewnienie optymalnego dostępu do usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych i opiekuńczo-pielęgnacyjnych, a także system wsparcia nieformalnych opiekunów niesamodzielnymi osób starszych przez instytucje publiczne.

W dniu 16 lutego 2021 roku Rada Ministrów przyjęła *Strategię na rzecz osób z niepełnosprawnościami na lata 2021-2030*. Jej głównym celem jest włączenie osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe, a tym samym zagwarantowanie im praw określonych w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Dokument składa się z ośmiu priorytetów, takich jak niezależne życie, dostępność, edukacja, praca, warunki życia i ochrona socjalna, budowanie świadomości oraz koordynacja. W ich ramach planowane są takie działania jak np. zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami możliwości pełnego udziału w życiu społecznym, publicznym i politycznym, przeprowadzenie procesu deinstytucjonalizacji, wczesna pomoc, edukacja włączająca, aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami, modyfikacja i uzupełnienie systemu wsparcia zatrudnienia oraz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami, zapobieganie powstawaniu i pogłębianiu się niepełnosprawności, dostęp do usług zdrowotnych oraz zwiększenie efektywności procesu leczenia, profilaktyka i leczenie w obszarze zdrowia psychicznego oraz środowiskowy system wsparcia osób z problemami zdrowia psychicznego i inne.

Z punktu widzenia partycypacji społecznej warto również wdrażać założenia *Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030*, której głównym celem jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Jest on realizowany poprzez trzy cele szczegółowe, tj. 1) zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne; 2) wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich oraz 3) zwiększenie wykorzystania potencjału kulturalnego i kreatywnego dla rozwoju.

Ważne są również zapisy *Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030*. Jej główny cel stanowi wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce, natomiast służyć mają mu działania wpisujące się w cztery cele szczegółowe, tj. 1) Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych; 2) Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej; 3) Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy oraz 4) Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.

Obecnie trwają prekonsultacje *Strategii rozwoju usług społecznych*, której wizja zakłada stworzenie systemu realizacji usług społecznych dla każdej osoby potrzebującej wsparcia z powodu podeszłego wieku, niepełnosprawności, zdrowia psychicznego, w celu bezpiecznego i niezależnego funkcjonowania w swoim miejscu zamieszkania, a także dzieciom i młodzieży pozbawionym opieki rodzicielskiej w postaci wsparcia jak najbardziej zbliżonego do warunków rodzinnych. Warto również wspomnieć o konsultacjach *Strategii Demograficznej 2040*, która zakłada wyjście z poziomu niskiej dzietności i zbliżenie się do poziomu gwarantującego

zastępowalność pokoleń. Jej cele odnoszą się do wzmocnienia rodziny, zniesienia barier dla rodziców chcących mieć dzieci oraz podniesienia jakości zarządzania i wdrażania polityk na szczeblu centralnym i samorządowym. Trwają także prace nad *Strategią RP na rzecz Młodego Pokolenia*. Wszystkie te dokumenty będą miały wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej.

Na szczeblu wojewódzkim głównym dokumentem strategicznym jest *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Warmińsko-Mazurskie 2030*, przyjęta w dniu 18 lutego 2020 roku do realizacji przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Jej główny cel stanowi spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy, natomiast cele strategiczne to kompetencje przyszłości, inteligentna produktywność, kreatywna aktywność i mocne fundamenty. Wskazywane w niej kierunki działań ściśle wiążące się z polityką społeczną przewidują m.in.

- wspieranie rozwoju inicjatyw służących włączaniu społecznemu, budowaniu więzi społecznych w regionie, w tym międzypokoleniowych (szczególnie angażujące osoby starsze, młodzież, osoby z niepełnosprawnościami, mniejszości narodowe, rodziny nieaktywne mieszkające w małych społecznościach lokalnych);
- rozwój „banków inicjatyw” oraz platform wymiany dobrych praktyk wspierających integrację społeczną;
- wspieranie rozwoju infrastruktury sprzyjającej aktywizacji społecznej i pracy z rodziną, a także infrastruktury kultury, sportowej, rekreacyjnej, edukacyjnej (ośrodki wychowania przedszkolnego, szkoły, obszary edukacji ekologicznej) oraz zapewniającej opiekę nad dziećmi do lat 3;
- realizację zintegrowanych programów aktywizacji i integracji (w tym bezrobotnych, bezdomnych i osób z niepełnosprawnościami, dzieci i młodzieży ze środowisk najuboższych zagrożonych dziedziczeniem ubóstwa, osób starszych, mniejszości narodowych);
- profilaktykę zdrowotną, realizację programów zdrowotnych oraz promocję zdrowego stylu życia.

Kluczowym dokumentem w zakresie regionalnej polityki społecznej jest *Strategia polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2021-2030*. Celem głównym tego dokumentu jest „Wzmocnienie spójności społecznej regionu Warmii i Mazur oraz poprawa warunków życia mieszkańców przy współpracy środowisk lokalnych i partnerów działających w obszarze polityki społecznej”. Będzie on realizowany poprzez cele strategiczne przypisane siedmiu obszarom strategii:

- 1) *Rodzina* – Wzmocnienie aktywności oraz samodzielności osób i rodzin;
- 2) *Seniorzy* – Wzrost jakości życia osób starszych;
- 3) *Osoby z niepełnosprawnościami* – Zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnościami w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym;
- 4) *Profilaktyka uzależnień i przeciwdziałanie przemocy* – Zintegrowanie i wzmacnianie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniami oraz zjawiskiem przemocy;
- 5) *Wspieranie zatrudnienia* – Ograniczenie bezrobocia oraz bierności zawodowej wśród mieszkańców województwa;
- 6) *Ekonomia społeczna i solidarna* – Zwiększenie udziału ekonomii społecznej i solidarnej w rozwoju społeczności lokalnych;
- 7) *Kapitał społeczny* – Budowanie spójności społecznej poprzez wzmocnienie kapitału społecznego.

Podsumowanie

Jak już zasygnalizowano we wstępie, strategia rozwiązywania problemów społecznych stanowi wyraz lokalnej polityki społecznej w szerokim znaczeniu tego pojęcia. Jej odzwierciedlenie stanowi *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jedwabno na lata 2021-2030*, która, choć umiejscowiona ściśle w zadaniach i kompetencjach samorządu gminy, odnosi się do różnych aspektów funkcjonowania społeczności lokalnej.

Strategia stanowi kierunkową wytyczną dla lokalnych władz, instytucji oraz organizacji odpowiedzialnych za szeroko rozumiany lokalny system pomocy i wsparcia. Z uwagi jednak na to, że sytuacja społeczno-ekonomiczna Gminy Jedwabno jest dynamiczna i zależna od wielu czynników, należy dostosowywać założenia Strategii do uwarunkowań. Istotne znaczenie będzie miało śledzenie zmian prawa, przede wszystkim w obszarze pomocy społecznej, rynku pracy, wspierania rodzin oraz osób z niepełnosprawnościami, może to bowiem uzasadnić konieczność nowelizacji części założeń Strategii. Ponadto trzeba będzie uwzględnić dynamikę problemów społecznych (ich skalę i natężenie, pojawianie się nowych ryzyk socjalnych) oraz ważne, niezaspokojone potrzeby ludności.

WÓJT
Sławomir Ambroziak

Spis tabel

Tabela 1. Wybrane dane dotyczące migracji na pobyt stały i ruchu naturalnego ludności w Gminie Jedwabno w latach 2016-2020.....	8
Tabela 2. Ludność Gminy Jedwabno według funkcjonalnych grup wieku (31.12.2020).....	9
Tabela 3. Wskaźniki obciążenia demograficznego ludności Gminy Jedwabno w latach 2016-2020	11
Tabela 4. Wybrane dane i wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Jedwabno w latach 2018-2020	11
Tabela 5. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej w Gminie Jedwabno w latach 2018-2020	14
Tabela 6. Liczba osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w formie zasiłków w Gminie Jedwabno w latach 2018-2020	15
Tabela 7. Powody przyznawania pomocy społecznej w Gminie Jedwabno w latach 2018-2020	16
Tabela 8. Wybrane dane dotyczące działalności kulturalnej w Gminie Jedwabno w latach 2018-2020	18

Spis wykresów

Wykres 1. Zmiany liczby ludności Gminy Jedwabno w latach 2016-2020	8
Wykres 2. Ludność Gminy Jedwabno według ekonomicznych grup wieku w latach 2016-2020	10
Wykres 3. Stopa bezrobocia w powiecie szczycieńskim, województwie warmińsko-mazurskim oraz Polsce w latach 2016-2020.....	12

